

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883.

Andra Kammaren.

N:o 36.

Lördagen den 5 Maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr Statsrådet m. m. J. Chr. E. Richert aflemnade följande Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

1:o angående fri dispositionsrätt öfver svenska statens fastighet i Paris; och

2:o angående de Kongl. teatrarne.

Herr Talmannen mottog dessa Kongl. propositioner med förklarande, att Kammaren skulle egna desamma grundlagsenlig behandling.

§ 2.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 28 nästlidne April förda protokoll, äfvensom protokollsutdrag rörande de af Kammaren under den 2 innevarande månad fattade beslut.

§ 3.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda:

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 42;

Banko-Utskottets Memorial N:is 7 och 8; samt

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 5 (i samlingen N:o 13).

§ 4.

Till afgörande företogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 41, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition angående låneunderstöd för odling af sankar trakter m. m., dels ock enskilda motioner i samma ämne. *Om bildande af en lånefond för odling af sankar trakter.*

Berörda motioner, två till antalet, voro afgifna; den ena inom Första Kammaren af Grefve *Knud Posse* (motionen N:o 32) och den

Om bildande af en lånefond för odling af sankatrakter. (Forts.) andra inom Andra Kammaren af Herr Nils Nilsson i Wrängebol (motionen N:o 11).

Utskottet hade i punkten 1 af utlåtandet, med anledning af nämnda framställningar, gjort följande hemställen:

“att Riksdagen må besluta:

A) att en särskild fond bildas med ändamål att genom lån understödja odling af sankatrakter;

B) att de till Statskontoret inflytande annuiteter å odlingslåna skola från och med år 1884 till och med år 1888 till denna fond ingå;

C) att under åren 1884 till och med 1888 Riksgäldskontoret skall, i mån af behof och uppå requisition af Kongl. Maj:t, till fonden öfverlemna medel till så stort belopp, som jemte nyssnämnda, till fonden ingående annuiteter å odlingslåna må kunna erfordras till fyllande af högst en million kronor årligen;

D) att Riksgäldskontoret skall af fonden erhålla godtgörelse för den ränteutgift, som, genom berörda medels öfverlemnande till fonden, för Riksgäldskontoret förorsakas;

E) att fonden skall af Statskontoret förvaltas;

F) att Kongl. Maj:t skall ega att, i den mån fondens kapital och sedermera inflytande låneafbetalningar och räntebehållningar dertill lemna tillgång, å fonden anvisa lån för odling af sankatrakter, att utgå med högst en million kronor årligen enligt följande allmänna vilkor och bestämmelser:

Mom. 1. För hvarje odlingsföretag måste fullständig, af utredning angående jordens naturliga beskaffenhet och större eller mindre lämplighet för odling åtföljd plan till arbetets utförande jemte beräkning öfver de med så väl vattenafledningen och afdikningen som odlingen förenade kostnader vara uppgjord af sakkunnig person och hafva vunnit Kongl. Maj:ts fastställelse.

Mom. 2. Vederbörande, som erhåller lån, är underkastad alla de vilkor och kontroller, som af Kongl. Maj:t pröfvas lämpliga och nödiga.

Mom. 3. Lånet kan af Kongl. Maj:t bestämmas till hela det belopp, hvartill enligt den fastställda arbetsplanen kostnaden för vattenafledningen och afdikningen beräknas komma att uppgå; skolande låntagaren genom kontant tillskott, materialier, arbete eller annat bidrag bestrida hvad till hela odlingsföretagets fullbordande kan erfordras utöfver det lemnade lånebidraget.

Mom. 4. Med den, som mot åtnjutande af statslån åtager sig ett odlingsföretag, skall kontrakt i vederbörlig ordning afslutas samt af Kongl. Maj:t eller, efter erhållet bemyndigande, af Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkännas. Kontraktet skall innefatta förbindelse för låntagaren dels att, i noggrann öfverensstämmelse med den fastställda arbetsplanen och under skyldighet att dervid vara underkastad vederbörandes kontroll, påbörja och fullborda så väl vattenafledningen och afdikningen som äfven odlingsarbetet inom viss bestämd tid, utan att vidare väcka anspråk på ytterligare bidrag af allmänna medel, och

dels att genom egna tillskott utgöra hvad som utöfver statslånet kan erfordras.

Om bildande af en lånefond för odling af sankra trakter.
(Forts.)

Mom. 5. För fullgörande af sådant kontrakt äfvensom för de lyftade statsmedlens återbäring, i fall mot kontraktet brytes, skall ställas sådan säkerhet, som af Kongl. Maj:t eller, efter erhållet nådigt bemyndigande, af Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkännes.

Mom. 6. Sedan det i mom. 4 omförmälda kontrakt afslutats och säkerhet enligt mom. 5 blifvit stäld, bör Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen derom underrätta Statskontoret; hvarefter det åligger Statskontoret att ofördröjligen låta dels i allmänna tidningarne tre gånger, dels ock genom Kongl. Maj:ts befallningshafvande i vederbörande länskungörelser en gång införa kungörelse om odlingslånets beviljande, i hvilken kungörelse de hemman och hemmansdelar, å hvilkas egor odlingsföretaget kommer att utföras, skola uppgifvas.

Mom. 7. Lånet må ej till någon del utbekommas förr, än arbetsföretaget blifvit börjadt, hvarefter medlen få successivt och i mån af arbetets fortgång lyftas vid de terminer, som i kontraktet finnas utsatta eller särskildt blifvit bestämda; börande, såvida icke Kongl. Maj:t, med afseende å särskilda förhållanden, pröfvar skäligt annorlunda förordna, någon del af lånet i Statskontoret innestå, intill dess vattenaflednings- och afdikningsarbetet är afsynadt och godkänt.

Mom. 8. Lånen skola från Statskontoret utbetalas antingen omedelbart eller ock genom Kongl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande; börande, innan större eller mindre del af beviljad lån utbetalas, hos Statskontoret företes:

a) om arbetets utförande i enlighet med mom. 4 afslutadt och godkänt kontrakt;

b) godkänd i mom. 5 omförmäld säkerhetshandling för samma kontrakts fullgörande eller medlens återbäring;

c) behörigt intyg att arbetet är börjadt;

d) en till Statskontoret eller ordres stäld, af nämnda kontor godkänd skuldförbindelse, som skall innefatta vederbörandes betalningsansvar, intill dess lånet, jemlikt Kongl. kungörelserna af den 13 Juni 1845 och den 3 November 1848, blifvit fördeladt på de hemman, hvilka för återbetalningen skola ansvara, och fördelningen vunnit laga kraft samt uti jordeboken på föreskrifvet sätt antecknats; och

e) af Statskontoret godkänd borgen eller säkerhetshandling för den angifna skuldförbindelsens uppfyllande.

Mom. 9. De låne- och säkerhetshandlingar, som för låneunderstöds utbekommande till Statskontoret aflemnats, förbliwa uti Statskontorets vård; dock skola sådana handlingar, som vederbörande embetsmyndigheter kunna blifva i behof att begagna, till dem på behörig requisition utlemnas.

Mom. 10. I händelse afvikelse, utan dertill erhållen vederbörlig tillåtelse, skett från den fastställda arbetsplanen, eller arbetet, utan af Kongl. Maj:t medgifvet anstånd med detsammans utförande, icke blifvit fullbordadt inom därför bestämd tid, ankommer på Kongl. Maj:t att låta inställa all vidare utbetalning af statslånet samt återfordra hvad deraf uppburits, att på en gång eller successivt till Statskontoret

Om bildande
af en lånefond
för odling af
sanktrakter.
(Forts.)

inbetalas inom den tid, som bestämmes af Kongl. Maj:t. Statskontoret bör tillse, att sådan inbetalning ingår i vederbörlig ordning, och skall det åligga vederbörande att å sålunda lyftade och återburna medel jemväl erlægga fem procent årlig ränta från lyftningsdagen, till dess återbetalning sker.

Mom. 11. Alla med låneunderstöd utförda arbeten skola, så länge någon del af lånet återstår ogulden, af den eller dem, det åligger, vederbörligen underhållas.

Mom. 12. Å den af Kongl. Maj:t bestämda lånesumman erlægges de första fem åren från första lyftningsdagen icke någon ränta eller kapitalafbetalning, men å de under tiden lyftade belopp beräknas fem procent årlig ränta, hvilken vid de fem årens slut lägges till den beviljade lånesumman. Å det sålunda uppkommande beloppet erlægges från och med sjuette året tills lånet blifvit slutbetaladt en annuitet af tio procent, deraf som ränta räknas fem procent å oguldna kapitalbeloppet.

Mom. 13. I afseende på sättet och ansvarigheten för de i näst föregående moment omförmälda inbetalningars verkställande böra lända till efterrättelse ofvan åberopade Kongl. kungörelser af den 13 Juni 1845 och den 3 November 1848.

Mom. 14. Alla kostnader af hvad namn de vara må, som i följd af erhållna lån föranledts för Statskontoret, skola utan undantag bestridas eller godtgöras af låntagaren; samt

G) att Fullmäktige i Riksgäldskontoret bemyndigas att, för beredande af den tillgång till de Riksgäldskontoret åliggande försträckningar till ifrågavarande fond, som kan erfordras utöfver hvad enligt särskilda beslut må blifva för sådant ändamål till Riksgäldskontoret öfvelremnadt, i mån af behof försälja obligationer i svenskt mynt, ouppsägbara från långfivarens sida, men ställda att återbetalas viss kortare tid efter af Riksgäldskontoret verkställd uppsägning, med rätt tillika för Fullmäktige att bestämma dessa obligationers valörer, räntefot och uppsägningstid.“

Efter uppläsning af Utskottets hemställan under *litt. A.* yttrade

Herr Hedin: Herr Talman! Jag tillåter mig hemställa, att Herr Talmannen behagade till Kammaren göra proposition derom, att diskussionen måtte få omfatta allt hvad Stats-Utskottet hemställt under punkt 1:o i nu föreliggande utlåtande, med förbehållen rätt för Kammaren att sedermera afgöra hvarje moment särskildt.

På derom af Herr Talmannen gifven proposition blef Herr Hedins nu gjorda framställning bifallen; hvarefter ordet åter lemnades till

Herr Hedin, som nu anförde: Herr Talman! Om man med skyldig uppmärksamhet studerar de innehållsrika bilagorna till Riksdagens justitieombudsmans årliga embetsberättelse, finner man, att samhällsfrågor, som redan för mer än tjugu år sedan af Riksdagen bragtes å bane, ännu i denna stund afbida Kongl. Maj:ts pröfning. Här af fram-

går således, att regeringen stundom är ganska senfärdig i sina rörelser. Vid andra tillfällen deremot äro dessa rörelser mycket snabba, för att icke säga rent af brådstörtande. Exempelvis ber jag att få erinra om, hurusom Kongl. Maj:t den 21 Januari år 1882 befalte sin befallningshafvande i Stockholms stad att infordra och före den 8 påföljande Mars till Kongl. Maj:t inkomma med Stockholms stadsfullmäktiges utlåtande rörande förslag till telagens aflösning. Samma raskhet har regeringen lagt i dagen vid behandlingen af frågan om nu föreslagna storartade odlingsfond. Landtbruksakademiens förvaltningsutskott afgaf sitt utlåtande i ämnet den 19 December, tror jag, förlidet år. Kongl. Maj:ts proposition inkom till Riksdagen i början af Mars, blef för Kamrarne tillgänglig i tryck i slutet af samma månad, och den 30 April utdelades här Stats-Utskottets utlåtande i frågan, det vill säga omkring fjorton dagar före den normala riksdagstidens slut och under det att en ganska stark förtraf af betänkanden i de så kallade stora frågorna redan inkommit till Kamrarne. Man frågar sig med någon undran, hvad anledningen kan vara till denna något egendomliga parlamentariska taktik att kasta in en sådan fråga som den om odlingsfonden i den stora trängseln af öfriga riksdagsfrågor. Icke kan det vara därför, att Riksdagen eljest skulle sakna arbete i Maj månad år 1883, och icke heller kan det väl vara därför, att landets angelägenheter lyckligast främjas, då riksdagsarbetet hopas på sådant sätt, att det till och med för den trägnaste flit blifver svårt att hinna ens nödtorfteligen genomläsa aktstyckena i de snabbt på hvarandra följande ämnena. Jag frågar då: står det verkligen för lifvet, för landets välfärds skull, att en så vidtutseende fråga, som den i Kongl. Maj:ts proposition om odlingsfonden afhandlade, varder afgjord vid denna riksdag? Jag kan så mycket mindre tro det, som jag icke ser några tecken till att de nuvarande odlingslåntillgångarne befunnits vara allt för otillräckliga, eller påtryckningen från understödssökande alltför ifrig. I det utlåtande, som Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen afgifvit den 1 December 1882 och hvilket finnes infördt i en bilaga till statsverkspropositionen till innevarande Riksdag, föreslår Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ett odlingsanslag för 1884 af 150,000 kronor. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen finner detta belopp lämpligt och tillräckligt, och, såsom Kamraren behagade erinra sig, föreslog Kongl. Maj:t år 1882, att för nu löpande år skulle beviljas blott två tredjedelar af den nämnda summan, eller 100,000 kronor. Då fann Kongl. Maj:t ett så ringa belopp tillräckligt. Riksdagen år 1882 höjde väl sjelfmant beloppet från 100,000 till 150,000 kronor, men detta icke därför att Riksdagen kommit i erfarenhet om att något betydande antal understödssökande måst till följd af lånefondens otillräcklighet afvisas, utan Riksdagen gjorde det endast därför, såsom inhemtas af dess skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, att Riksdagen önskade, att understödsbeloppet i hvarje särskildt fall måtte kunna höjas till något mera än de förut sedvanliga 46 till 50 procenten af den beräknade kostnaden för odlingsföretaget. I sammanhang med sin anmälan om den sålunda beslutade höjningen från 100,000 till 150,000 kronor uttalade Riksdagen följande märkliga ord, som i sjeliva verket utgöra en blo-

Om bildande af en lånefond för odling af sanktrakter.
(Forts.)

Om bildande af en lånefond för odling af sankatrakter.
(Forts.)

dig kritik af Stats-Utskottets nu föredragna utlåtande och af Kongl. Maj:ts proposition. Då — säger Riksdagen, och dessa ord äro dikterade af förliedet års Riksdags Stats-Utskott — »då staten ej synes böra äfventyra att genom en plötslig, betydlig höjning af fondens belopp framkalla mindre väl beräknade dylika arbeten eller understödda odlingar, som lika lätt utan statsbidrag kunnat komma till utförande«, så hade den ansett en förhöjning från 100,000 till 150,000 kronor alldeles tillräcklig. Detta, som sagdt, i enlighet med 1882 års Stats-Utskotts förslag. Om man nu emellertid skulle finna, att det nuvarande beloppet af 150,000 kronor icke är fullt nöjaktigt, sedan detta anslag utan tvifvel blifvit något mera begärligt än förr, efter det 1880 års Riksdag nedsatt räntan å dylika lån från 5 till $4\frac{1}{2}$ proc. och kapitalinbetalningen från 3 till $1\frac{1}{2}$ proc. eller således hela annuiteten från 8 till 6 procent, så finnes ju den utvägen att höja anslaget måttligt, låtom oss säga: fördubbla det. Det är anmärkningsvärdt, att Stats-Utskottet, då det förliedet år afgaf sitt utlåtande om en förhöjning af detta anslag från 100,000 till 150,000 kronor, kunde upplysa, att, sedan anslaget för 1881 blifvit disponerad, hos Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen icke fans, i början af Februari, ineliggande en enda ansökning om låneunderstöd från denna odlingsfond.

Jag tillåter mig vidare hemställa till benäget öfvervägande, om detta ärende kan anses vara väl förberedt och nöjaktigt utredt i detta ögonblick. Meningarne äro delade både om bästa sättet att anskaffa de för odlingsfondens bildande nödiga penningemedlen och om åtskilliga hufvudpunkter i bestämmelserna rörande fondens beskaffenhet, såsom om amorteringsvilkoren o. s. v. Dessutom hör man från sakkunnige uttalas starka tvifvel om, huruvida det må lända till nytta att genom iurättande af en så stor fond påskynda odlingsföretag, innan man i helt annan grad än hittills skett genom hydrografiska undersökningar förskaffat sig en bättre basis för förslag till vattenaftappingar. Sådana tvifvel uttalas åtminstone enskildt från sådana håll, att det knappast synes möjligt att underlåta att derå fästa vederbörligt afseende.

Slutligen tillkommer en annan betänklighet, som i mina ögon är viktigare än de af mig hittills anförda, nemligen det enligt min tanke våldsamma sätt, hvarpå staten skulle gå till väga för att för sina utstående lånemedel bereda sig säkerhet på bekostnad af 3:dje mans rätt. Det är med glädje jag funnit, att Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet reserverat sig emot denna bestämmelse i den Kongl. propositionen. Jag kan i likhet med honom icke bestrida att formelt den ifrågasatta förmånsrätten för dessa odlingslån, huru stora de än må vara, följer ur bestämmelserna i 1855 års förordning. Men jag vågar likväl hemställa, om det kan vara rätt att i statsregleringsväg bestämma en så stor utsträckning af en redan i och för sig betänklig princip. Man kommer nu och säger till förutvarande inteckningshafvare: Er kommer säkerligen icke någon orätt att vederfaras; den jord, deri kronan erhåller inteckning, blir så förbättrad att denna förbättring fullkomligt ersätter den kronan lemnade företrädesrätt. Det förefaller mig dock såsom om denna tredje man borde hafva

någon rätt att sjelf afgöra, huruvida man finner den sålunda erbjudna fördelen tillfredsställa honom. Detta är för öfrigt ett resonnement, som icke är nytt. När 1853 och 1854 års Riksdag beslutade den förordning i ämnet, som 1855 af Kongl. Maj:t utfärdades, gälde redan enligt Riksdagens och Kongl. Maj:ts sammanstående tanke alldeles enahanda bestämmelser, nemligen de 1845 och 1848 meddelade. Men det hade visat sig att, emedan 1845 och 1848 års kungörelser icke uttryckligen tillerkände kronan samma förmånsrätt för odlingslån som enligt 17 Kap. Handelsbalken tillkommer kronan för dess afgäld och ränta, domstolar tolkat kungörelserna på ett sätt, som stred emot Kongl. Maj:ts och Riksdagens åsigt, samt underkänt kronans anspråk uppå, att dess odlingslån skulle utgå med sådan förmånsrätt. I 1855 års förordning meddelades uttryckligare och mera tydliga lagbestämmelser i detta ämne; och hvad anförde man då för motiv derför? Det påstods att, om kronan icke finge en sådan förmånsrätt, hon kunde komma att få vidkännas ofantliga ränte- och kapitalförluster. Men på samma gång man det sade, sade man tillika: denna förmånsrätt kommer icke att kränka tredje mans rätt; den in-tecknade jorden kommer att genom en stigande odling ökas så betydligt i värde, att in-teckningshafvaren deri får full ersättning. Detta synes mig vara ett märkvärdigt sätt att så att säga slå i hjel sig sjelf med motsäggande argument. Emellertid går detta resonnement igen, såsom stöd för Kongl. Maj:ts nu föreliggande proposition, uti Herr Civilministerns anförande till statsrådsprotokollet.

Jag ber vidare få framställa till benäget öfvervägande den frågan, huruvida det kan vara rätt och öfverenstående med de åsikter, som under en lång följd af år gjort sig gällande så väl inom denna Kammare som inom Riksdagen i dess helhet, att börja bilda nya fonder. Mot regeringens åsigt om lämpligheten häraf i detta fall ber jag få åberopa en auktoritet, som utan tvivel för den nuvarande regeringen eger en viss betydelse, nemligen Stats-Utskottets ordförande vid 1868 och 1869 årens riksdagar. Vid 1868 års riksdag föreslog Stats-Utskottet att med 500,000 kronor nedsätta det årliga anslaget till handels- och sjöfartsfonden. Detta förslag blef visserligen förkastadt af majoriteten äfven i denna Kammare, sedan dåvarande Hans Excellens, Herr Justitiestatsministern deremot erinrat att genom bifall till den af Utskottet föreslagna åtgärden skulle regeringen blifva försatt i en ställning, som ingen regering kunde underkasta sig, äfven om densamma bereddades den under en annan form än ett misstroende-votum. Då frågan om handels- och sjöfartsfonden ånyo förekom vid 1869 års riksdag, i följd af en Kongl. proposition, icke blott erfor man att Stats-Utskottets ordförande tillhört den vid förra riksdagen besegrade minoriteten, utan fick man äfven höra honom påyrka hela fondens indragning, detta af det skäl att, såsom orden föllo, "det icke är med god ordning öfverenstående, att det finnes särskilda fonder för särskilda ändamål", och att, om denna grundsats gälde i ett fall, den också obestridligen borde gälla i alla andra. Nu ber jag få erinra, att handels- och sjöfartsfonden då var en fond, från hvilken utgingo icke blott anslag, utan äfven lån till ganska betydligt belopp, efter-

Om bildande af en lånefond för odling af sankatrakter.
(Forts.)

Om bildande af en lånefond för odling af sankatrakter.
(Forts.)

som återbetalningen på dylika lån beräknades uppgå för år 1868 till, om jag minnes rätt, 234,000 kronor och för år 1869 till ungefär samma belopp, hvaraf framgår, att handels- och sjöfartsfonden i detta hänseende var alldeles jemförlig med den nu ifrågasatta odlingsfonden.

Slutligen har jag en invändning att göra, som, äfven om inga andra funnes, för mig skulle vara absolut afgörande för att framtinga min anhållan att Kammaren täcktes afslå förslaget i dess nuvarande form. Bör det verkligen uppdragas åt regeringen att utdela lån af denna stora fond? Någon har frågat mig: misstror Ni då Kongl. Maj:t? Om man med Kongl. Maj:t får förstå vexlande partiregeringar, så nödgas jag svara ja, och jag gör det utan tvekan. Vårt lands historia och andra länders innehåller tillräckligt många och varnande exempel på, huru ett lands så väl finansiella tillgångar som lagstiftningsmakt stälts till vexlande partiets föfogande. Under en parti-regering kan en fond, sådan som den nu ifrågavarande, i en regerings hand komma att till äfventyrs mindre tjena till landets uppodling än begagnas för aftappning af politiska oppositionsströmmar och till torrläggning af den politiska mark, som börjat vackla under ministèrens fötter. Man bör befria så väl den nuvarande som kommande regeringar, hvilka skola aflösa hvarandra under det permanenta namnet Kongl. Maj:t, från obehaget att vid dispositionen af denna fond behöfva komma i håg att en regering har icke blott politiska vänner, utan också politiska motståndare, hvilka det ty värr — efter erfarenhetens vittnesbörd — för en regering ofta faller sig så lätt att betrakta såsom personliga fiender.

Utän den ringaste afvoghet mot sjelfva tanken att använda statsmedel till nu föreslaget belopp, ja till ännu högre belopp, för främjande af det ändamål som landbruksakademien förordat, önskar jag således för min del, att handhafvandet af dessa medel måtte öfverlemnas åt någon fristående och af de politiska vexlingarne mera oberoende institution. Jag tillåter mig icke att framlägga något förslag härom; men jag vill något närmare antyda min mening, då jag erinrar om det sätt, på hvilket staten har understödt den allmänna hypoteksbanken genom en grundfond af 8 millioner kronor i statsobligationer, och det sätt, på hvilket staten understöder sågverksegarne garantiförening. Således önskar jag en fristående institution, helst hvilande på basis af enskilda krafters association. Under denna förutsättning skall jag, sedan frågan blifvit bättre utredd än den nu synes mig vara, med glädje lemna min röst för ett statsbidrag, vore det ock större än det Kongl. Maj:t nu ifrågasatt.

Till slut vågar jag uttala den mening, att det vore klokt af Andra Kammaren att i ett ögonblick, då ett beslut om grundskatternas afskrifning står för dörren, *icke* bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Talman! Jag anhåller om afslag.

Herr Lyttkens: Såsom sjelf åkerbrukare och då jag varit i tillfälle att se den ofantliga mängd fördelar, som vinnas genom att jorden befrias från öfverflödigt vatten och att vattendränkta marker odlas och förvandlas

till fruktbärande fält, kan jag icke annat än instämma i syftet af den af Kongl. Maj:t framlagda propositionen till upphjelpande af landets odling genom större afdikningsföretag. Men huru vigtig än saken i mina ögon är, och huru stort intresse jag än har för densamma, kan jag dock icke annat än finna betänkligt att på detta sätt rubba ett lands kredit. Jag kan icke så väl framhålla denna sak som chefen för Justitiedepartementet i sin reservation till statsrådsprotokollet gjort, hvarför jag, för att slippa gå in i detaljer, anhåller att få läsa upp några rader af hans reservation. Han säger nemligen: "Den i hög grad utsträckta tillämpning, som sålunda på en gång skulle gifvas åt 1855 års förordning, erbjuder en särskild anledning att fästa uppmärksamheten på de brister, som vidlåda densamma. Med grunderna för ett ordnad hypoteksväsen öfverensstämmer det icke, att de gravationer, för hvilka en fastighet häftar, ej finnas antecknade på samma ställe, utan skola uppsökas dels i inteckningsprotokollet, dels i jordeboken. Ännu mindre står det tillsammans med ett ordnad hypoteksväsen, att förmånsrätt framför redan beviljade inteckningar utan samtycke af dessas innehafvare beredes kronan för lemnad försträckning åt jordegaren. Att jordens värde genom odlingen ökas med ett belopp, som motsvarar odlingslånet, och att senare inteckningshafvare derigenom hållas skadeslösa för den nedflyttning i förmånsrättsordningen, som drabbar dem genom statens mellankomst, må visserligen i allmänhet vara antagligt; men då bör ock staten lika väl som den enskilde fordringsegaren kunna åtnöjas med den lägre förmånsrätten. I särskilda, sannolikt ej så få fall kan deremot den åsyftade stegringen i jordvärdet uteblifva, och då synes mig staten, som inledt jordegaren i företaget, vara närmare att bära förlusten, än den enskilde fordringsegaren. Jag hade därför föreställt mig, att staten borde, liksom andra fordringsegare, nöja sig med inteckning, begränsad inom viss andel af taxeringsvärdet, t. ex. tre fjerdedelar. Möjligt är, att till följd af en sådan bestämmelse en del odlingsföretag finge uppskjutas, till dess jordegarna komme i den ställning, att villkoret kunde uppfyllas. Men detta innebär en ringare olägenhet, än om staten i dessa fall skulle uttränga enskilda från en af dem redan förvärfvad säkerhet." Dessa ord äro för mig så öfvertygande och tilltala mig så mycket att jag, oakadt de vilkor Kongl. Maj:t och Stats-Utskottet föreslagit, icke för min del kan biträda den kongl. propositionen. Det tycktes mig dessutom verkligen eget att ingen, icke ens i Stats-Utskottet, tänkt på att det finnes en annan utväg för att lemna sådana lån och skaffa staten den säkerhet, som är för densamma erforderlig. Vi veta alla att när jernvägar skola dragas fram, så är jordegaren skyldig att afstå jord till jernvägen och därför eger han af staten uppbära liquid, men staten har välbetänkt i detta fall icke velat intränga i tredje mans rätt. Inteckningshafvaren blir åtspord om han vill medgifva att inteckningens säkerhet minskas i mån af och för denna liquid. Vill han det icke, så får han uppbära penningarne. Man skulle kunna tillämpa denna grundsats på de nu ifrågavarande odlingslånen; inteckningshafvaren skulle höras och lemna sitt medgifvande till att hans inteck-

Om bildande af en lånefond för odling af sanktrakter.
(Forts.)

*Om bildande
af en lånefond
för odling af
sankatrakter.
(Forts.)*

ning blefve till förmånsrätten nedflyttad efter odlingslånet. Den största och viktigaste inteckningshafvaren är vanligen hypoteksföreningarne. Hvad dem beträffar, möta inga svårigheter för den jordbrukare, som vill hafva ett dylikt odlingslån. Han behöfver blott gå in med nödiga handlingar, planer, kartor o. d. och begära deras tillstånd till postponeringen. Ännu mindre svårigheter möter det att gå till den enskilde inteckningshafvaren och begära hans bevis och medgifvande till inteckningspostponeringen. Om dessa vilkor stadgas för erhållande af ifrågavarande odlingslån, så har man icke begått någon kränkning af tredje mans rätt; och man har derigenom jemväl åstadkommit en annan sak, och det är den att man icke genom något åtgörande från Riksdagens sida skadat den kredit, som våra hypoteksbanksobligationer åtnjuta i utlandet. Jag är nemligen fullt öfvertygad om, och fruktar att erfarenheten skall gifva mig rätt i det fallet, att om det visar sig att den ena dagen Riksdagen tvärt emot justitieministerns ord medgifver förmånsrätt för att de afgälder som till följd af laga skifte kunna blifva påförda ett hemman samt för lösen af skog, hvilken kan realiseras utan att den kommer inteckningshafvaren till godo, och en annan dag tager ett steg i samma riktning med en sådan summa som nu är i fråga, afseende att inskjuta en förmånsrätt framför hypoteksobligationerna, vår utländska kredit skall väsentligt rubbas. Ingenting är känsligare än börsnoteringen på värdepapper; och hvad blir följden om våra hypoteksobligationer komma att falla på världsmarknaden. Vi äro ty värr genom våra misstag i finansielt hänseende beroende af den utländska krediten, och denna kredit kommer att rubbas kanske visserligen icke omedelbart genom nu ifrågavarande åtgärd, men dock derigenom att det visar sig att Riksdagen har makt att på detta sätt undantränga tredje man i hans uttryckligt erkända goda rätt och att Riksdagen verkligen vill taga sig en sådan rätt. Det är detta som kommer att verka störande på den utländska krediten. Men detta störande kan dock undvikas, om man till bestämmelserna i frågan lägger det vilkor att för inteckningarnes postponerande skall erfordras inteckningshafvarnes medgifvande. Om icke något sådant vilkor kommer in i betänkandet bland vilkoren, så får jag därför förklara att jag, huru oändligt gerna jag vill vara med om att biträda en åtgärd, som kan föra landets odling framåt, måste yrka afslag på betänkandet. Felet kan dock hjälpas genom att man till momentet 7 tillsätter några ord. Jag vill icke påstå att den formulering af dessa ord jag tänkt mig är den bästa och jag vill därför icke begära proposition på bifall till en sådan reduktion, utan endast påyrka återremiss i det syfte, att Stats-Utskottet måtte taga denna sak i något närmare öfvervägande. Jag skulle således vilja föreslå att i 7:de momentet efter orden "förr än" insköttes orden: "inteckningsinnehafvaren blifvit hörd eller inteckningshafvaren lemnat sitt samtycke till inteckningarnes postponering". Om man bestämde ett sådant vilkor, är jag öfvertygad om att hvarken hypoteksföreningarna eller den enskilde inteckningshafvaren skola vägra att postponera sina inteckningar. Man har alltså dermed icke skadat sjelfva saken men dock vunnit den väsentliga fördel, att både ingen rättskränkning gjorts och det

visat sig att Riksdagen hvarken vill eller ämnar på detta sätt kränka den enskildes rätt. Jag yrkar, Herr Talman, att betänkandet måtte återförvisas till Utskottet, för att i den af mig nu angifna riktningen omarbetas. Jag tilltror mig nemligen, som sagdt, icke att ensam och på rak arm åstadkomma den behöfliga omredaktionen. Skulle emellertid detta komma att vägras, så kommer jag visserligen, huru stort och vackert än ändamålet med det föreliggande förslaget är, att rösta för afslag å det samma.

Om bildande af en lånefond för odling af sanktrakter.
(Forts.)

Herr Helander: Innan man fattar beslut i en så omfattande och viktig fråga som den nu föreliggande, synes det mig vara angeläget att, på det man hvarken må under- eller öfverskatta densamma, man gör sig reda för hela den utsträckning, som i framtiden åt densamma kan gifvas, och att man gör en beräkning öfver hvad som kan åstadkommas med det belopp, som man för ändamålet årligen vill använda; detta så mycket hellre, som jag tror att, om man en gång bestämt sig för ett mera verksamt understöd af dylika odlingsföretag, man icke dermed en annan gång bör upphöra, om man också af försigtighet till en början begränsar tiden till några få år. Det är i anledning deraf som jag till en början ber att få uppgifva några siffertal, som förekomma i handlingarne och af dem draga några slutsatser.

Man finner det vara uppgifvet, att den odlingsbara delen af ensamt vårt lands mossar och myrar uppgår till en areal af omkring 6 millioner tunnland eller ungefär lika mycket som hela landets åkervidd för närvarande utgör. Deri har man dock icke inräknat alla kärr och annan vattenskadad mark, som möjligen efter afdikning skulle kunna uppodlas. En af motionärerna, Grefve Posse, har antagit, att kostnaden för torrläggning och odling af 1 tunnland dylik mark i medeltal skulle uppgå till 125 kronor. Jag tror visserligen att detta är något högt räknadt, och då det nu icke är fråga om att deri inbegripa sjelfva odlingskostnaden, så blir denna beräkning naturligtvis ännu mera för hög. Men å andra sidan har han i beräkningen icke medtagit åtskilliga andra kostnader, som vid dylika företag dels alltid, dels ofta förekomma, nemligen kostnaden för undersökning och rättegång, äfvensom kostnaden för lösen af vattenverk, hvilken sistnämnda utgift ofta är så stor, att den öfverstiger alla de öfriga kostnaderna tillsammans. Jag tror därför att man kan antaga denna siffra af 125 kronor för tunnlandet. Använder man nu 1 million kronor om året för ändamålet, skulle man således kunna torrlägga och odla 8,000 tunnland årligen, d. v. s. icke mer än $\frac{1}{50}$ af arealen utaf landets samtliga mossar och myrar. Om jag då antar att man skulle fortfarande utgifva till dylika ändamål 1 million kronor årligen, skulle det åtgå 750 år och 750 millioner kronor, innan man hunnit till slutet. De tal, som jag här anfört, äro naturligtvis mycket appproximativa, men jag har velat nämna dem för att man måtte kunna göra sig en ungefärlig föreställning om sakens omfattning. Då man står i begrepp att inlåta sig på ett så vidt-utseende företag som detta, der det gäller en tidrymd af sekler och en

Om bildande af en lånefond för odling af sankatrakter.
(Forts.)

kostnad af 100-tals millioner, så synes det mig vara nödvändigt att man söker tillgodogöra sig den erfarenhet som förfutna tider lemnat, allrahelst man här har tillfälle att hemta en sådan erfarenhet från förhållanden, likartade med dem, hvarom frågan nu gäller.

Vi veta, att intill innevarande år för hithörande företag statsunderstöd lemnats till ett belopp af 100,000 kronor årligen, ehuru, som det heter, afsedt hufvudsakligen för frostländighetens förminskande, hvadan det kan anses endast vara den mindre delen deraf, som utgått direkt för odlingsföretag. Nu uppgifver nämnde motionär, att alla som för odlingsföretag under sista året sökt lån ur denna fond också blifvit tillfredsställda. Då emellertid, såsom en föregående talare påpekat, denna fond för innevarande år blifvit höjd till 150,000 kronor, kan man väl draga i betänkande, huruvida under sådant förhållande det må vara behöfligt att på en gång så betydligt öka densamma, att den blir bortåt tio gånger större än hvad den hittills varit. Motionären söker visa, att skälet hvarför denna fond varit så föga anlitad skulle ligga deri, att vilkoren för erhållande af lån derur vore för hårda. Härom kan man svårligen tvista, då mycket beror på olika uppfattning hos olika personer. Den, som lika med motionären är öfvertygad om nödvändigheten att låneunderstödet bör utgå så väl för torrläggning som för sjelfva odlingen, måste naturligtvis anse det som ett svårt vilkor att endast få lån motsvarande halftva, ja kanske icke mer än tredjedelen af denna kostnad sammanlagd. Det må nu dermed vara huru som helst; men åtminstone är jag af den öfvertygelsen, att fondens ringa anlitande icke väsentligen beror på den af motionären angifna omständigheten, utan att i sjelfva verket orsaken dertill är att söka i den nya dikningslagen af den 20 Juni 1879, som uppreser en mängd högst betydande hinder mot dylika företag, der det gäller odling af sankatrakter, hvaruti flere hafva del. Denna lag är i många delar, det erkänner jag gerna, lämplig, men i andra åter anser jag, såsom sagdt, densamma vara till ofantligt hinder för dylika företag. När jag först fick höra talas om det nu föreliggande förslaget till detta stora lån å 10 millioner kronor, väckte det verkligen min förvåning att man trodde att, efter det — och det till för så kort tid sedan — en lag i ämnet hade antagits, så hinderlig mot odlingsföretag som denna, utan att denna lag förändrades, på detta sätt skulle kunna vinna ändamålet. Att ändamålet kan ernås vill jag visst icke bestrida, men i verksammare mån endast för så vidt hit hänförliga lagbestämmelser blifva ändrade. Men man bör då gå till väga såsom man gjort i ett par län, såsom exempelvis i Gotlands och Upsala län, der man först upprättat hydrografiska kartor och med ledning af dem verkställer de större vattenafloppen m. m. samt sålunda från första början får en grund att bygga på, så att icke ett förutgående företag måtte inverka menligt på ett efterföljande. Med denna min åsigt om saken, skall man kanske tro att jag är emot den nu föreslagna understödsfonden. Det är jag dock icke. Jag kan ju misstaga mig i min uppfattning; det är ju möjligt att målet på detta sätt kan nås. Men ingen må undra på att jag, i öfverensstämmelse med hvad jag nu yttrat, vill besinna mig något, innan jag helt och

hållet eller till alla delar går in på det framlagda förslaget; jag tror försigtigheten bjuder, att man åtminstone söker gå en medelväg.

Jag sade nyss att 1879 års lag vore hinderlig för dylika företag som den, hvarom här är fråga. Jag framhöll detta så godt jag förmodade vid det tillfälle, då lagen diskuterades här i Kammaren. Det kan således icke falla mig in att nu upptaga Kammarens tid med att ånyo framdraga alla de skäl, jag då angaf för min åsigt. Jag anser mig likväl skyldig att framhålla några af de synpunkter, hvarur jag anser antydda hinder föreligga, synnerligast som detta är nödvändigt för att man skall kunna fatta det yrkande, jag ernar framställa, särskildt om ändring i redaktionen af 1:sta punktens litt. F. mom. 1.

Den nya vattenlagen och Kongl. kungörelsen den 31 December 1879 stadga såsom vilkor för att ett företag af här omhandlad art må få sättas i verket, i främsta rummet, att undersökning skall ega rum huruvida från det allmännas sida något hinder kan möta för företagets utförande. En sådan undersökning måste omfatta huruvida segel- eller flottled deraf skadas, om jernväg skulle förderfvas eller klimatet försämras med mera dylikt. Det kan således redan på förhand från det allmännas sida ligga hinder i vägen mot ett sådant företag. Men derjemte tillkomma flera andra svårigheter från den enskildas sida. Jag nödgas i korthet uppläsa några paragrafer i den nya vattenlagen, och det därför att, såvidt jag kunnat finna, uti alla de handlingar, som i detta ärende kommit Riksdagen tillhanda, icke finnes ett ord nämndt om lagen angående dikning och vattenafledning, änskönt denna lag för förevarande frågas bedömande är så ytterst vigtig, att jag tror föreliggande sak icke kan rätt fattas, om man icke har klart för sig vattenlagens bestämmelser. Der heter i § 11: "Vill man för sin jords odling eller förbättring afleda vatten ur kärr, mosse eller annan dylik mark; då hafve den vitsord, som vattenafledningen äskar, och vare — — — —". Således måste jag naturligtvis medgifva, att äfven stora företag kunna komma till stånd utan att det behöfves några särskilda åtgärder, men sådant blir dock ytterst sällsynt, hvarföre man oftast nödgas tillämpa den 12 §, hvilken säger: "§ 12. Nu vill man för vinnande af odlingsbar mark eller eljest för sin jords odling eller förbättring sänka eller uttappa sjö, uppressa, fördjupa, utvidga eller räta elf, å, eller annat vattendrag eller vatten derifrån eljest afleda; kan det ske utan förnärmande af annans rätt öfver vattenet och möter ej heller emot företaget hinder, efter ty i 13 § sägs, då vare om jordegares rätt till sådant företag och skyldighet att deri deltaga lag, som om vattenafledning ur kärr, mosse eller annan dylik vattendränknt mark i 11 § skils". Således, om det ingår en aldrig så obetydlig sjö i företaget måste man gå till 12 §, för att se till huruvida af dem, som vilja genomdrifva företaget, verkligen dertill fordras vitsord. Derom heter det sedan i 13 §: "Är fråga om sänkning eller uttappning af sjö, och blifva icke alla jordegare derom ense; då ege ej heller den rätt nu sagd är rum, der ej de, hvilka om företaget sig förena, ega mera än hälften af den jord, som skall vinnas eller förbättras genom företaget". Man måste sålunda i de flesta fall visa att man eger vitsord att genomdrifva dylika företag. För att kännas

Om bildande af en lånefond för odling af sankatrakter (Forts.)

Om bildande af en lånefond för odling af sankatrakter.
(Forts.)

skyldig dertill fordras icke ens att någon protesterar mot företaget, utan det behöfves blott att en enda person icke är med om företaget, och det måste ske. Det är redan en ganska stor svårighet att få reda på, om det finnes någon som icke är med om saken. Vidare måste undersökas och utredas flera omständigheter, såsom då tvister uppstå om vattenhöjden samt huruvida denna blifvit rätt beräknad eller icke, ty om skillnaden utgör blott en enda tum, har detta inflytande på den areal, som i företaget skall ingå, samt dermed äfven på vitsordet. Man har sålunda utgifvit ofantliga summor och använt en lång tid blott för att till sist kanske endast vinna visshet om, att man gjort allt detta förgäfv. Men äfven om man vunnit visshet om, att man verkligen har vitsord, är dock saken dermed icke slut. Der ligger t. ex. ett större vattenverk, fabrik eller bergverk i vägen för företaget. Är egaren af en dylik inrättning omedgörlig och icke vill afstå derifrån, utgör detta ett absolut hinder mot hela företaget. Jag ber att få uppläsa den punkt i 16 §, som handlar härom: "Till vattenverk, anlagdt för bedrivande af större bruk eller bergverk eller större fabriksinrättning, må dock den rätt, som sagd är, sträcka sig allenast i det fall, att ändamålet kan vinnas genom sådan åtgärd, att vattenverket deraf ej försämras". Sålunda blir här fråga om huruvida det är ett *större* eller *icke större* verk. Den frågan utageras måhända till fördel för företaget; likvisst beror utgången i viss grad icke annat än på godtycke, ty uppfattningen af begreppet *större* i detta fall kan naturligtvis variera ofantligt. Förloras rättegången, är vattenverket etc. ett större, så utgör det ett absolut hinder för företagets bringande i verkställighet. Men är det således ett mindre vattenverk etc., är saken icke härmed afslutad. Först skall då undersökning och värdering försiggå så väl af den jord, som genom företaget skulle vinna förbättring, som af sjelfva vattenverket, och endast för den händelse, att vinsten af jordens förbättring motsvarar mer än vattenverkets dubbla värde, får företaget genomföras. Härtill komma äfven andra svårigheter. Allt detta visar, att så många hinder kunna uppstålla sig emot ett dylikt företag redan från början, att man alldeles icke kan på förband afgöra, huruvida det skall komma till stånd eller icke; och ju större företaget är, dess mindre är sannolikheten att det skall blifva utfördt. Exempelvis vill jag nämna Hjelmarens sänkning. Ingen lär väl föreställa sig att om denna fråga bragts å bane två år senare än som skedde, det företaget kunnat komma till stånd. Det hade då fullt visst varit alldeles omöjligt att genomföra. Jag kan nemligen icke tänka mig att så många delegare, hvilka tillsammans egde 15,000 tunnland jord, tillvunna marken oberäknad, skulle kunnat komma öfverens om ett sådant företag. Hade blott en enda större fabrik funnits i vägen, så hade blott den omständigheten utgjort ett absolut hinder. Nu framkom denna fråga emellertid två år före denna lags tillämpning och kunde också därför genomföras.

Med hvad jag nu yttrat, har jag för min del endast velat påpeka, att det förefinnes ofantliga hinder, hvilka man måste förutsätta skola uppressa sig emot ett dylikt företag, och hvilka man bör hafva klara för sig, innan man inlåter sig på detsamma. Men det är detta för-

hållande, hvilket så vidt jag kunnat finna, man icke besinnat vare sig i Kongl. Maj:ts proposition eller Stats-Utskottets utlåtande. Då jag således anser det betydlig tidsutdrägt måste uppstå, innan åtminstone större odlingsföretag kunna komma till stånd, förefaller det mig ock alldeles obehöfligt att ställa större belopp till Kongl. Maj:ts disposition för nu ifrågavarande företags understödjande. Om man nu också går så långt, som jag gerna vill vara med om, nemligen att för sådant ändamål disponera annuiteterna på de äldre odlingslånen, tror jag dock icke att något behof förefinnes, som kräfver att tänka på sådana åtgärders vidtagande som att låna genom Riksgäldskontoret. Då man finner att de disponibla annuiteterna å odlingslån för nästa år uppgå till 273,766 kronor och i medeltal för åren 1884—88 utgöra omkring 280,000 kronor, oberäknadt ytterligare räntor, tror jag det rigtigaste vore, om man ändrade ingressen till punkten F så, att man i stället för *1 million kronor* satte högst *300,000 kronor*. Jag tror icke någon skada kan inträffa, om man stannar vid denna summa, ty, om mot förmodan större belopp skulle behövas, är man i tillfälle att vidtaga åtgärder i anledning deraf nästa år lika så väl som i år. Visserligen står det i Kongl. Maj:ts proposition, att dessa medel af Riksgäldskontoret skola lemnas endast *i mån af behof*, och jag medgifver gerna att detta i viss mån kan sägas förändra saken, men jag tror dock icke att denna föreskrift är behöflig. Det kan väl icke vara så synnerligt viktigt, att dessa medel *nu* ställas till Kongl. Maj:ts disposition, så att Kongl. Maj:t eller måhända Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som möjligen i vissa fall kan blifva den bestämmande myndigheten i dylika frågor, blott på anmälan om låneunderstöd för företag, som kanske icke komme till stånd, disponerar medlen, utan må väl dermed kunna anstå till nästkommande riksdag, hvilken ju snart sammanträder, då Riksdagen sjelf torde kunna pröfva saken.

Det synes mig vidare vara alldeles nödvändigt att vidtaga en förändring i momentet 1 under punkten F, hvartill jag anhåller herrarne särskildt ville lägga märke. Momentet lyder sålunda: "För hvarje odlingsföretag måste fullständig, af utredning angående jordens naturliga beskaffenhet och större eller mindre lämplighet för odling åtföljd plan till arbetets utförande jemte beräkning öfver de med så väl vattenaffedningen och afdikningen som odlingen förenade kostnader vara uppgjord af sakkunnig person och hafva vunnit Kongl. Maj:ts fastställelse." Man finner häraf, att just derföre att man icke tänkt sig, hvilka stora hinder kunna uppstå redan vid början af ett sådant vattenaffedningsföretag, kunde det lätt inträffa att man disponerade öfver dessa lånemedel till en mängd sökande, som aldrig komme att begagna sig af dem. Jag betviflar icke, att en mängd lånesökande skola anmäla sig, om de icke på förhand behöfva visa att hinder icke möta för företagets genomförande, men är dock öfvertygad om att, sedan medlen blifvit för dessa företag disponerade, det skall visa sig att många af dem aldrig komma att verkställas. Den, som söker understöd från odlingslånefonden, bör derföre på förhand visa att inga hinder möta företagets utförande.

Mot momentet 1 under punkten F. har jag vidare en anmärkning

Om bildande af en lånefond för odling af sankatrakter.
(Forts.)

Om bildande
af en lånefond
för odling af
sanktrakter.
(Forts.)

att göra. Der står nemligen att plan till arbetets utförande m. m. skall vara uppgjord af *sakkunnig* person. Det är visserligen det vanliga, och i allmänhet också mycket riktigt, att till dylika arbeten erfordras *sakkunnig* person, men här anser jag denna föreskrift icke vara tillräcklig. Man måste nemligen här tillämpa dikningslagens föreskrifter i afseende å hvilka personer, som äro *behöriga* att förätta sådan syn, som der beskrifves. Jag skall bedja få läsa upp detta stadgande, som innefattas i några få rader. Der säges nemligen: "Till förrättande af syn, som i 27 § föreskrifven är, skall Konungens befallningshafvande på ansökan förordna statens landtbruksingeniör, landtmätare eller annan, efter ty särskildt stadgas, dertill behörig tjensteman". Sedermera har Kongl. Maj:t i en kungörelse af April 1880 med afseende å behörighet till dylika förrättningar stadgat, att officer vid Väg- och vattenbyggnadscorpserna under vissa omständigheter äfven är dertill behörig, nemligen om han undergått profning i vissa ämnen vid ett statens landbruksinstitut samt i vissa delar af lagt landtmäterexamen. Efter hvad jag särskildt gjort mig underrättad om, finnes för närvarande vid Väg- och vattenbyggnadscorpserna icke någon så kvalificerad person, men han är dock fullt *sakkunnig* att verkställa hvad i ifrågavarande mom. 1 af punkten F. omtalas. Han måste således vara icke blott *sakkunnig*, utan äfven behörig. Jag tror därför det vara alldeles nödvändigt att i detta moment utbyta ordet *sakkunnig* mot *behörig*.

Vidare står i samma moment att planen skall vara fastställd af Kongl. Maj:t. Man har hemtat denna föreskrift från stadgandena om andra företag, som erhålla statsunderstöd, t. ex. i fråga om väganläggningar, i synerhets jernvägsanläggningar, der, sedan planen blifvit uppgjord i öfrigt, Kongl. Maj:t skall fastställa den och bestämma riktningen. Detta är dock icke föreskrifvet i afseende å vattenafledningsföretag. Om någon hädanefter går in till Kongl. Maj:t och begär fastställelse å ett vattenafledningsföretag, för att få lån från denna fond, så måste Kongl. Maj:t svara att fastställelsen enligt dikeslagen icke tillkommer honom. Det rätta måste väl vara att de, som vilja hafva lån, bifoga låneansökningen alla till saken hörande handlingar och planer. Om Kongl. Maj:t finner planen riktig och ändamålsenlig, så meddelas fastställelse derå, till säkerhet för staten, men icke i andra fall.

Sedermera är det en annan omständighet jag fäst mig vid, och det är, hvad som stadgas angående "beräkning öfver de med så väl vattenafledningen och afdikningen som odlingen förenade kostnader." Jag förmodar att äfven lösen af vattenverk och dylikt, som är i fråga att rifvas eller förändras, skall häri inbegripas; men detta bör väl äfven, för fullständighetens skull, tydligen omförmälas. Det bör lemnas uppgift derom, därför att det icke är blott den *sakkunnige* personen sjelf, som härmed har befattning, utan han skall der hafva biträde af andra personer; ty eljest får Kongl. Maj:t aldrig någon underrättelse derom, utan det skall särskildt för hvarje gång skrivas. Jag tror således att en fullständigare lydelse af punkten 1 mom. F. är nödvändig, så mycket mera, som i ett följande mom. det talas om,

att länen skola få successivt och i mån af arbetets fortgång lyftas å i kontraktet utsatta terminer och arbetet inom viss tid vara fullbordadt. Och detta kan man naturligtvis icke utsätta i ett kontrakt, då man icke en gång med säkerhet vet att företaget någonsin kommer till stånd.

Om bildande af en länefond för odling af sanktrakter.
(Forts.)

I några andra delar skulle jag också helst önska någon förändring. Jag tror t. ex. det ligga ganska goda skäl för Landtbruksakademiens förvaltningskomité's förslag i afseende å de större företagen, eller att man åtminstone hade uttryckt att, om det kommer ansökningar om lån för både större och mindre företag samtidigt, de förra skola ega företräde framför de senare. Uppenbart är, att det behöfves större tidsutdrägt, innan alla förberedelserna för ansökningar rörande de större vattenafledningsföretagen hinna fullbordas, än fallet är med de mindre. Det måste således inträffa att, derest icke annorlunda bestämmes, alla ansökningar om de mindre länen, som kräfva mindre tid, först blifva afgjorda. Men det är just de små odlingsföretagen, som vanligen hittills hjälpt sig sjelfva utan något understöd af staten. Jag har åtminstone haft med många sådana företag att göra och af alla dessa har icke för ett enda, så vidt jag vet, begärts någon hjälp af staten. Det var visserligen ett sådant om 7,000 tunnland, hvarför statsunderstöd begärdes, men det företaget kan man snarare säga tillhörde de större än de mindre. I en del trakter af landet äro visserligen nästan alla större företag redan undangjorda; det är åtminstone förhållandet i det län jag tillhör, och i sådana orter blifve det de mindre företagen, som hufvudsakligast komme att draga nytta af anslaget; ofta till förmån just för de så kallade större godsegarne.

Slutligen skulle jag i afseende å F, mom. 12, vilja förorda bifall till den af Herrar Grefve Beck-Friis och Friherre von Essen afgifna reservation, deri föreslagits räntans beräknande till $4\frac{1}{2}$ i stället för 5 procent. Vill man understödja dessa företag, så är det bra hårda vilkor, det måste medgifvas, att nödgas betala 5 procent i ränta, då staten sjelf betalar allenast 4,5 eller, noga räknadt, kanske blott 4,2 procent; staten skulle härpå uppenbarligen rent af förtjena. Låt vara att staten skulle få aflöna någon eller några tjänstemän ytterligare i Statskontoret och, ifall förslaget antages oförändradt, måhända äfven i Riksgäldskontoret; nettoinkomsten räcker i alla fall härtill och staten skall troligen icke göra någon åtminstone nämnvärd förlust, äfven om räntan sättes ned från 5 till $4\frac{1}{2}$ procent.

På grund af hvad jag yttrat, skulle det vara helt naturligt att jag helst skulle begära återremiss på hela punkten. Jag har hört att en annan talare redan yrkat detsamma; men jag föreställer mig, att, så långt Riksdagen nu är avancerad, det icke kan finnas någon synnerlig benägenhet för att få hela denna fråga tillbaka till ny behandling. Och fastän jag måst yttra mig med användande af temligen många ord, är det dock i sak icke så mycket att ju ändringsförslaget kan förstås och saken afgöras utan återremiss. Jag vill nemligen i allt hufvudsakligt bifalla hvad som af Utskottet föreslagits med un-

Om bildande af en lånefond för odling af sankatrakter. dantag af hvad som rörer förskotten från Riksgäldskontoret; att räntan skall nedsättas från 5 till $4\frac{1}{2}$ /proc.; och att en annan lydelse gifves åt punkten 12, mom F. Jag har formulerat detta sålunda:

(Forts.)

- A) Bifall.
- B) Bifall.
- C) Afslag.
- D) Afslag.
- E) Bifall.
- F) (Ingressen) Bifall; dock att beloppet, i stället för 1,000,000 sättes till 300,000 kronor.

Mom. 1. För hvarje odlingsföretag måste, *dels* visas att, enligt lagen om dikning och annan afledning af vatten den 20 Juni 1879 och Kongl. kungörelsen den 31 December samma år angående tillstånd från det allmännas sida till vattenafledning, intet hinder mot företagets utförande möter, samt *dels* lemnas af behörig person verkställd utredning angående jordens naturliga beskaffenhet och större eller mindre lämplighet för odling, jemte upprättad plan till arbetets utförande, hvilken plan, om sökt lån beviljas, af Kongl. Maj:t fastställs, hvarjemte bifogas beräkning öfver de med vattenafledningen, afdikningen och odlingen förenade kostnader, tillika med styrkt uppgift å lösen för sådana vattenverk, som, jemlikt planen, möjligen äro att undanrödja, flytta eller förändra.

Mom. 2 t. o. m. 11. Bifall.

Mom. 12. Bifall till Grefve Beck-Friis' och Friherre v. Essens reservation i hvad angår ränteberäkningen af $4\frac{1}{2}$ i stället för 5 procent.

Mom. 13 och 14. Bifall.

- G) Afslag.

Herr Aug. Peterson: Jag var till en början icke särdeles belåten med att detta förslag framlades just vid denna riksdag, likasom jag ansåg att ifrågavarande understödsfond icke skulle kunna komma de mindre hemmansegarne så synnerligen till godo, emedan dessa vanligen — åtminstone är det förhållandet i min hemtrakt — hafva sina hemman intecknade för så höga belopp, att de antagligen icke skulle få inteckningshafvarnes samtycke till sådana låns upptagande, för hvilka skulle i hemmanen åtnjutas säkerhet med den bättre rätt, som i förslaget åsyftas. Men som det gälde ett stort och allmännyttigt företag, ville jag icke sätta mig emot saken, utan biträdde inom Utskottet det förslag, hvartill det kommit. Utskottet har här fått uppbära mycket klander för detta förslag, och det kan vara möjligt att detta klander till en del varit berättigadt. Några af de anmärkningar, som framstälts emot förslaget, skall jag emellertid be att få bemöta, dervid jag ämnar begagna mig af de skäl, som för mig varit i de särskilda afseendena bestämmande.

Den första anmärkning, som mot förslaget framstälts, var att det skulle innebära en kränkning af tredje mans rätt. Jag tror dock icke att man behöfver befara något sådant. De, hvilkas rätt skulle blifva

kränkt, vore naturligtvis i främsta rummet innehafvarne af de in-teckningar, med hvilka de hemman, för hvilkas torrläggning m. m. låne-understöd af staten söktes, möjligen vore besvärade, och hvilka in-teckningar komme att till förmånsrätt nedflyttas genom sådana låns upptagande. Men härvid är att märka, att dessa in-teckningshafvare i allmänhet torde hafva full frihet att uppsäga de lån till betalning, för hvilka in-teckning lemnats som säkerhet. Följden häraf blefve derföre förmodligen i de flesta fall den, att den jordegare, som äm-nade söka ett sådant lån, dessförinnan skaffade sig in-teckningshaf-varnes samtycke dertill, för att icke äfventyra att efter odlingsföretagets påbörjande en eller flera in-teckningar uppsägas. Dessutom bör ihågkommas, att den tid, som måste förflyta mellan ett odlingsföretags påbörjande och lånets anteckning i jordeboken med deraf följande förmånsrätt, blefve så lång, att en in-teckningshafvare derunder hade tillräcklig tid att tillse att han icke blefve kränkt i sin rätt. Då härtill kommer, att uti förslaget blifvit intagen den bestämmelse, att då för ett tillämnadt odlingsföretag låneunderstöd af staten blifvit beviljadt, kungörelse derom skall ske i allmänna tidningarne och i länskungörelserna, på det att de in-teckningshafvare, hvilka icke blifvit af jordegaren underrättade om företaget, må få vetskap derom, synes det mig vara väl sörjdt för att tredje man icke komme att kränkas i sin rätt, hvadan all farhåga härför torde vara ogrundad.

En annan anmärkning mot förslaget var den af Herr Helander framställda, att Utskottet icke vid behandlingen af denna fråga fäst behörigt afseende vid dikningslagen. Det är möjligt att så varit händelsen, men man hade inom Utskottet icke kunnat föreställa sig att detta förslag skulle på något sätt stå i strid med dikningslagen, lika litet som att denna senare skulle lägga något hinder i vägen för torrläggning af mark. Det kan ju hända att Stats-Utskottet, som ju bör förstå allting, icke rätt förstått denna sak, men, som sagdt, hystes inom det samma inga betänkligheter uti ifrågavarande hänseende.

Vidare, förmenade Herr Helander, vore vilkoren för låns beviljande alltför stränga enligt Utskottets förslag, då det satte räntan så högt som till 5 procent, och yrkade han derföre densammas nedsättande till 4,5 procent. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten uppå, att den beräkning, som legat till grund för Utskottets förslag i denna del, utvisade att staten sjelf får för de lån, den upptager, betala 4,6 procent ränta, och af detta skäl föreslog Utskottet räntan till 5 procent, då det väl icke kunde vara meningen att staten skulle göra någon förlust på dessa odlingslån, utan endast att understödja samhällsnyttiga företag.

Med hvad jag nu anfört hoppas jag hafva vederlagt de viktigaste anmärkningar, som rigtats mot Utskottets förslag, och anhåller jag, för min del om bifall till detsamma.

Herr Nils Petersson: De olägenheter, för att icke säga vådor, som här förespeglats af dem, som yrkat ogillande af ifrågavarande förslag, fruktar jag för min del äro mera sökta än verkliga. Vål kunde jag icke så noga följa med Herr Helanders detaljanmärkningar, men

Om bildande af en lånefond för odling af sanktrakter.
(Forts.)

*Om bildande
af en lånefond
för odling af
sanka trakter.*
(Forts)

det föreföll mig, som ville han hufvudsakligen framhålla, dels att lagen angående vattenrätten skulle lägga hinder i vägen för antagande af det nu framlagda förslaget, och vidare att så lång tid komme att förflyta, innan de nu ifrågasatta odlingslånen komme att behövas, att det derföre vore onödigt att nu på en gång anslå en så stor summa som Utskottet här föreslagit. Detta anser jag dock icke utgöra något skäl, hvarföre man icke nu bör antaga förslaget, ty hvarje dylikt företag, det må utföras med enskildt kapital eller med understöd af statsmedel, kräver vidlyftiga och tidsödande undersökningar, och om jag icke misstager mig, så finnas redan undersökningar undangjorda för en hel mängd sådana företag, för hvilkas utförande man endast afbidat att kunna anskaffa erforderligt kapital. Sålunda anser jag icke deri ligga något skäl för att vare sig afslå Utskottets hemställan eller göra någon nedsättning i den föreslagna summan.

En annan anmärkning, framställd af herr Lyttkens, var, att förslagets antagande skulle verka störande på vår kredit i utlandet och kränka äldre inteckningshafvares rätt. Den anmärkningen anser jag verkligen vara något långsökt, ty icke lära väl våra utländska lånegifvare fästa sig vid om den ene eller andre enskilde egendomshafvaren tager upp ett nytt lån för att förbättra sin egendom, utan de hafva väl sin uppmärksamhet fästad egentligen vid den allmänna hypoteksbankens lånerörelse och hvad Sveriges jord i sin totalitet kan vara värd. För min del tycker jag derföre verkligen, att det låter nästan enfaldigt att tala om, att vår kredit skulle störas derigenom att en jordegare tager upp ytterligare ett lån. Naturligtvis gör han väl det för att verkligen förbättra sin egendom och icke för nöjet att kasta ut penningar på företag, som icke gifva någon valuta. Och i sådant afseende finnas här stadgade sådana vilkor, att det skulle varit önskligt, att de från början gäلت äfven för de lån, som utlemnats af hypoteksföreningarne, ty då hade helt säkert åtskilliga af dessa hypotekslån blifvit bättre använda än nu blifvit fallet. Dessutom lär väl ett lån, som icke utlemnas till högre belopp än halfva taxeringsvärdet, icke kunna verka till skada för krediten. Hvad åter beträffar enskilde inteckningshafvares rätt, så lär väl den icke på något sätt kunna anses kränkt derigenom, att den intecknade egendomen förbättras och i följd deraf stiger i värde, åtminstone skulle det icke falla mig in, om jag vore inteckningshafvare, att neka jordegaren att upptaga ett nytt lån för ett sådant ändamål och på sådana vilkor, som här är fråga om.

Vidare har man anmärkt, att man icke bör fatta beslut så hastigt; förslaget har kommit så övontadt och man behöfver längre tid att fundera på saken. Ja, det kan väl på sitt sätt vara sant, men jag undrar om icke denna Kammare mer än en gång varit med om att på framställning endast af en enskild motionär bifalla både lån och anslag till enskilda jernvägsanläggningar och det till ganska höga belopp. Då har det sannerligen gått raskt undan, äfven om det gäلت millioner. Det företag, hvarom nu är fråga, är dock ett allmännyttigt företag, som skulle lända många flere till fördel än någon enskild jernväg, och det får väl derföre också anses vara ett vida vigtigare

statsändamål. Dessutom äro de vilkor, som äro stadgade för erhållande af dessa lån, sådana, att staten icke kommer att göra någon förlust; och äfven om penningarne icke skulle behöfvas första året, så behöfver räntan icke derföre gå förlorad.

Hvad sjelfva saken beträffar, så får jag säga, att jag anser det nästan oundgängligen nödvändigt, att staten vidtager någon åtgärd i detta syfte. Man har här ofta hört såsom skäl för beviljande af anslag till jernvägsbyggnader anföras, att man bör skaffa arbetsförtjenst åt våra fattige arbetare, men för min del tror jag, att vi deraf låtit oss förleda att gå på alltför fort med att utveckla vårt kommunikationsväsende och att det nu kan vara tid att göra något för mera produktiva företag, sådana som det, som här är i fråga. En hvar, som rest aldrig så litet i vårt land, har nog fått se och tagit kännedom om hvilka ofantligt stora trakter, som ligga oröjda och obrukbara; och de hafva legat så i århundraden. Mig synes således, att de svårigheter, man här framhållit mot Utskottets förslag, icke äro värre än att förslaget må kunna af Kammaren bifallas. För min del tager jag mig friheten att yrka bifall till detsamma.

Herr E. G. Boström: Det kan icke förnekas, att i de stora mossar, som Sverige eger, ligger anledning till stora rikedomar. Också är det önskvärdt, att man i någon mån söker tillgodogöra sig dessa mossars afkastning. Men det oaktadt får jag bekänna, att jag icke är på det klara med, om föreliggande förslag är förtjent af framgång.

Jag tror icke att jag misstager mig, om jag säger, att förslaget ursprungligen framkallats af de mycket lyckade odlingar, som blifvit verkställda på en egendom i Vestergötland, der det visat sig möjligt att af torrlagda mossar erhålla enorma skördar utan stora omkostnader genom tillförande af endast mineraliska gödningsämnen. Men jag misstager mig ej, om jag säger, att mossar icke alltid, så behandlade, lemna dylika storartade skördar. Ett lyckligt resultat kan endast vinnas, då mossen innehåller tillbörlig procent *qväfve*. Är detta icke fallet, så komma dessa odlingsföretag att misslyckas, ty jorden kommer då icke att bibehålla sin växtkraft, med mindre man förser den med *qväfve*. Men då inträder också nödvändigheten af att drifva ladugårdsskötsel och i följd deraf behof af betydligt större förlagskapital. Jag föreställer mig, att en stor del af de personer, som ega mossar, icke äro i så goda ekonomiska omständigheter, att de hafva råd att vidkännas dessa stora kostnader. Och då äro vi inne på det *extensiva* jordbruket. Man delar nemligen jordbruket i två slag, det *extensiva* och det *intensiva*. Med det *extensiva* jordbruket förstås det, då man så mycket som möjligt ökar *arealen* af odlad jord, under det att det *intensiva* går ut på att af den odlade jorden taga den största möjliga *afkastning*. Landbruksakademien har sjelf hittills alltid på det ifrigaste talat för det *intensiva* landtbruket och framhållit det såsom det mål, dit vi böra sträfva. Hela arealen af odlad jord i Sverige är enligt Statistiska byråns berättelse i rundt tal 5,800,000 tunnland. Deraf kan hälften eller 2,900,000 tunnland beräknas vara

Om bildande af en lännefond för odling af sankatrakter. (Forts.)

Om bildande
af en lånefond
för odling af
sanktrakter.
(Forts.)

sädesbärande. Nu uppgår enligt samma berättelse medelskörden för hvarje år under den sista femårsperiod, för hvilken redogörelse finnes, till 19,190,000,000 tunnor eller per tunnland omkring $6\frac{1}{2}$ tunnor. Jag vill icke framhålla sådana egendomar som t. ex. Alnarp, som afkastar 12, 15 och ända till 18 tunnor per tunnland. Men man bör dock kunna påräkna, att en väl häfdad egendom skall kunna gifva 10 tunnor säd per tunnland sädesbärande mark. Det återstår oss således ännu mycket att göra, innan vi hafva höjt vårt jordbruks medelafkastning dit. Det synes mig derföre betänkligt att i så betydlig grad, som skulle blifva fallet, derest förslaget bifölles, öka arealen af odlad jord, ty det skulle än vidare drifva oss in på det extensiva jordbruket.

Det är af detta skäl, som jag från landtbrukssynpunkt icke för närvarande anser förslaget förtjent af framgång. Men det finnes ännu en omständighet att beakta, och det är den, hvarpå Herr Justitieministern fästat uppmärksamhet i sin reservation till statsrådsprotokollet. Och jag tror icke att vi få underskatta denna omständighet, såsom Stats-Utskottet gjort.

Utskottet säger att, då genom odlingsarbetet hemmanets värde måste antagas ökas med ett belopp, vida större än det, för hvilket staten betingar sig förmånsrätt, så lider inteckningshafvaren icke någon minskning i sin rätt. Detta kan vara sant i det fall, att odlingsföretaget lyckas; men om det *icke* lyckas, så är det deremot alldeles gifvet, att inteckningshafvarens ställning blifver försämrad.

Vidare anför Utskottet såsom skäl mot denna invändning, att det står inteckningshafvaren fritt att, derest han finner anledning antaga, det hans rätt genom odlingsföretaget äfventyras, uppsäga inteckningen. Jag ber att emot detta argument få särskildt fästa uppmärksamheten derpå, att stadgan för hypoteksbanken och hypoteksföreningarne icke medger eu sådan uppsägningsrätt. Och ser man på § 12 i Kongl. förordningen den 26 April 1861 angående de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningarnes bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända, så får hypoteksförening uppsäga en till säkerhet för lemnadt lån, stäldt på viss, årlig afbetalning, meddelad inteckning endast i det fall, att den intecknade egendomen under lånetidens lopp *genom vanvård* eller annorledes undergått sådan försämring, att anledning finnes betvifla pantens framtida tillräcklighet, eller andra omständigheter yppats, som till minskning af säkerheten inverka. Jag föreställer mig såsom alldeles gifvet, att ingen domstol kan döma en jordägare skyldig till vanvård endast derför, att han för sin jords odling fått ett odlingslån. De öfriga uttrycken kunna efter mitt förmenande ej tolkas annorlunda än med vanvård likartade omständigheter. Vid sådant förhållande tror jag icke att någon hypoteksförening skall anse sig berättigad att drifva in sin fordran på *den* grund, att staten för sin fordran finge förmånsrätt framför inteckningar. Men ponera att hypoteksföreningarne verkligen hafva rätt att uppsäga lånen. Huru skulle det komma att taga sig ut, om dylika uppsägningar komme att talrikt ega rum, hvilka rubbningar skulle icke derigenom uppkomma? Tro herrarne, att den jordbrukare, som gjort allt för att söka bringa upp sin egendoms värde, skulle anse sig rätt behandlad, om han till

följd deraf, att han fått ett odlingslån, skulle få sitt hypotekslån uppsagdt? Och vi veta noggsamt, att den in-teckning, som hypoteksförening sagt upp, är icke så god att placera. Jag tror således att, vare sig hypoteksföreningen har uppsägningsrätt eller icke, saken är lika betänklig.

Om bildande af en lånefond för odling af sanktrakter.
(Forts.)

Det är på dessa skäl, som jag sluter mig till dem, som yrkat afslag å Utskottets hemställan.

Herr C. A. Larsson: Jag kan icke annat än förundra mig öfver att bland Kammararens intelligenta ledamöter visat sig en stark opposition mot ett så nyttigt förslag, som det föreliggande. Kan man väl tänka sig, att Landtbruksakademien och alla de myndigheter, som, innan Kongl. Maj:t inkommit till Riksdagen med sin proposition, yttrat sig till förmån för densamma, skulle varit så illa underrättade, att de skulle med sitt förslag velat leda landet in i sådana faror, som de, hvilka här blifvit oss förespeglade. Jag tror deremot, att landets ekonomiska räddning beror just derpå, att vi sätta den ofruktbara delen af vår jord i fruktbart skick. Vi böra komma ihåg våra annuiteter för våra jernvägslån m. m., uppgående till nära 25 millioner kronor om året; det torde kanske vara skäl att i rättan tid tänka sig före, hvarifrån vi skola taga alla dessa penningar, som årligen måste skickas till utlandet för amortering å våra skulder. Skulle det då icke möjligen vara skäl att genom beviljande af det understöd, som nu blifvit ifrågasatt, söka åstadkomma en afkastning af vår jord, som mer än fördubblar vår spannmålsexport i England. Om skogarne en gång taga slut, så blir det icke lätt att ur någon annan inkomstkälla hemta de medel, som, såsom jag nyss nämnde, årligen tarivas. Man har fästat så mycket afseende vid den förmånsrätt, som staten skulle erhålla för dylika odlingslån. Jag tror att det icke ligger någon särdeles stor fara förenad med denna förmånsrätt. Förmånsrättsförordningen har varit gällande allt sedan år 1845. Således har förmånsrätt för alla hypotekslån existerat allt sedan den förordningen kommit till stånd och lika så för alla de odlingslån, som hittills erhållits, och bland hvilka jag kan nämna ett, nemligen lånet för Hjelmarens sänkning, hvilket uppgick till ett par millioner. Örebro läns hypoteksförening skulle väl blifvit riktigt förskräckt, då den fick erfara, att detta stora lån med sin tysta förmånsrätt beviljats, men jag åtminstone har ej hört något sådant omtalas. För min del anser jag att man härvidlag icke behöfver hysa någon fruktan; ty hypotekslån beviljas icke till högre belopp än till egendomens halfva värde, och, då en egendoms värde stiger i samma mån som den samma odlas, så erbjuder egendomen alltså fordrings-egaren en deremot svarande större säkerhet för hans fordran.

Dessutom finnas i den nya vattenrättslagen tydliga föreskrifter, som underlätta åvägbringandet af dylika storartade företag. Huru de skulle finna sig till mods, som finge sina lån uppsagda, är lätt att föreställa sig; men den jordegare, som befarar detta, kan ju helt enkelt förklara, att han icke vill deltaga i odlingsföretaget. Han får då visserligen afstå en del af den jord, som skulle genom företaget förbättras; men han har i allt fall fördel af företaget, enär hans jord genom företaget förbättrats. Jag kan icke tro att någon större våda skulle ligga i den förmånsrätt, som

Om bildande af en lånefond för odling af sanktrakter.
(Forts.)

här ifrågasättes, än i den, som beviljas för odlingslån; ty här föreskrifves ju att undersökningen skall vara af den beskaffenhet, att man deraf tydligen kan finna, att jorden i fråga är odlingsbar. Om her-
rarne se efter, så stå i nästa punkt meddelade föreskrifter angående mossar m. m., som för frostländighetens afledande skola torrläggas, samt i öfrigt angående alla sådana marker, som icke äro odlingsbara. Vidare är meddelad föreskrift, att vederbörande, som erhåller lån, skall vara underkastad alla de vilkor och kontroller, som af Kongl. Maj:t pröfvas lämpliga och nödiga, äfvensom att han är skyldig att påbörja och fullborda arbetet inom viss bestämd tid. Om han icke fullgör arbetet inom rätt tid, så får han återbetala hvad han såsom lån uppburit och får ej ut något vidare lån. Således kommer i detta fall någon in-teckning till säkerhet för odlingslån icke i fråga. Är det åter fulltygadt, att allt tillgått på ordentligt sätt, då länder lånet utan tvifvel till vinst för jorden; den kan då antagas genom företaget blifva dubbelt bättre än den förut var.

Derföre hoppas jag att Andra Kammaren, med behjertande af det för landet vigtiga och nyttiga ändamål, som förslaget afser, ville bifalla Utskottets förslag, hvarom jag för min del hos Herr Talmannen anhåller om proposition.

Herr Sjö: Jag hade knappast trott att i denna Kammare skulle uttalas någon betänklighet mot att bevilja detta anslag, som Utskottet föreslagit, ty de svårigheter och vilkor man utfäst för erhållande af lån äro tillräckligt stora och många nog. Minst hade jag trott att någon skulle uttala en sådan åsigt, som af den förste ärade talaren framkastats, att denna fråga skulle vara en politisk fråga. Enligt mitt förmenande har regeringen och Landtbruksakademien framkommit med denna fråga för fosterlandets väl och alldeles icke för att gynna någon särskild samhällsklass. Med verkligt intresse var det derför som jag mottog underrättelsen, att Landtbruksakademien ämnade föreslå Kongl. Maj:t att till Riksdagen framkomma med en proposition om beviljandet af tio millioner att utlemnas som låneunderstöd till dem, som önskade odla sina mossar; men det var icke med samma intresse som jag mottog detta Utskottets betänkande, då jag deruti såg att Utskottet liksom Kongl. Maj:t föreslagit, att låntagarne skulle betala en half procent ränta mer än staten sjelf behöfde betala för år. För öfrigt äro, som jag redan nämnt, vilkoren så svåra, att jag tror nästan man icke behöfver befara att jordbrukarne komma att anlita dessa lån alltför mycket, så framt de kunna på något annat håll förskaffa sig lånet. Jag hade för den skull trott, att Utskottet skulle tillstyrka Riksdagen att på så billiga vilkor som möjligt bevilja nu ifrågavarande lån, i hvilket fall man skulle med större säkerhet af åtgärden kunnat förvänta de fördelar, som med densamma åsyftats. Det är tydligt och klart, att i och med detsamma jordbruket upphjelpes, så blir detta en ren nationalvinst. Vi slippa i så fall att köpa och importera så mycket spanmål och lifsförnödenheter, som vi nu få göra, och omöjligt kan det icke vara att vinsten, som vi kunna draga af mossarnes odling, kan för ett år uppgå till mångdubbelt mer än det

belopp, hvarmed ifrågavarande lån skulle årligen utgå, helst vi veta och i Kongl. Maj:ts proposition finnes angifvet, att landets ouppodlade mossar kunna beräknas till närmare 11 millioner tunnland. Jag har t. ex. låtit mig berättas att i Kronobergs län och Sunnerbo härad skola finnas hemmansegare, som innehafva blott ett åttendedels mantal, som hafva 4 till 500 tunnland mossjord, men icke i brist på kapital kunna odla desamma eller göra dem fruktbarande. Vi veta att jordbruket är landets modernäring och att om jordbrukaren erhåller rika och goda skördar, så är detta till nytta och gagn icke blott för jordbrukaren sjelf, utan för handeln, industrien, tjänstemännen, ja till och med för staten sjelf, ty med jordbrukets förbättrande höjes taxeringsvärdet och dermed äfven skatterna. Jag hade önskat, att Utskottet hade framkommit med ett förslag att på så sätt understödja dem, som önskade odla sina mossar, att de finge billigare ränta och bättre vilkor. Detta skulle hafva blifvit en sporre, som drivit dem att odla de marker, som nu ligga utan nytta. Jag hade, som sagdt, önskat billigare vilkor för länens erhållande, men då jag icke är i tillfälle att instämman med Herr Helander, som yrkat ändring i det framlagda förslaget, och jag icke tilltror mig att sjelf kunna uppställa något förslag i den af mig angifna rigtningen, så ber jag att få tillstyrka bifall till betänkanDET med den förändring endast att räntan nedsättes från 5 till 4 $\frac{1}{2}$ procent.

När man vill en god sak, bör man ej för dess framgång göra så svåra vilkor, åtminstone i detta fallet, för om så sker, kan ju hända att det ej blifver många som begagna sig af dessa lån, och i så fall få landets mossar ännu i flera år ligga oodlade till stor förlust för så väl det stora hela som för den enskilde.

Herrar *J. E. Ericsson* i Ahlberga och *Sandberg* instämde med Herr Sjö.

Herr Lyth: På samma gång jag ber att få för Kammaren tillkännagifva att jag icke funnit mig af den förste talarens anförande öfvertygad om farorna för Kammaren och Riksdagen att antaga det förslag, som nu föreligger, ber jag att få meddela några korta upplysningar om förhållanden på Gotland, hvilka kunna sägas stå i samband med samt i någon mån upplysa den sak, vi nu afhandla. Jag ber då att få nämna, att för omkring 40 år sedan företogo sig några fosterlandsälskande män på Gotland att verkställa stora vattenafdikningsföretag derstädes. Dessa företag misslyckades visserligen, men orsaken härtill var att söka ej i företagens natur, utan företrädesvis deri, att odlingarne icke bedrefvos på riktigt sätt. Derefter förlorade man för någon tid förtroendet för afdikningar af de många vattensjuka trakterna på ön, tills för ungefär 10 år sedan på enskild motionärs framställning hushållningssällskapet beslöt att bekosta hydrografiska undersökningar för hela länet. Dessa undersökningar äro nu afslutade och visa att på denna lilla ö, som utgör ungefär 27 kvadratmil, hvaraf en stor del, synnerligen den norra delen, består af ofruktbara kalkstenklippor, finnas icke mindre än 120,000 tunnland vattensjuk jord, till allra största delen af god och odlingsbar beskaffenhet.

Om bildande af en länefond för odling af sanktrakter.
(Forts.)

Om bildande af en lånefond för odling af sankatrakter.
(Forts.)

Vidare har genom dessa hydrografiska undersökningar vunnits det resultat, att man numera vet hvart öns vattensamlingar skola ledas, emedan för detta ändamål en så kallad ankologisk karta, utvisande höjd- och dalsträckningarne uppgjorts, hvarigenom viktiga utredningar i detta afseende vunnits. I fråga om att draga någon nytta af de vunna resultaten, är det nu nödvändigt att staten hjälper det förut tryckta åkerbruket, som på senare tid fått underkasta sig stora och dyra uppoffringar i och för laga skifte. Visserligen hafva under senare tider omkring 3,500 tunnland jord blifvit med fördel torrlagda och uppodlade dels på egarnes bekostnad, dels äfven med hjälp af statslån, och lika mycket eller 3,500 tunnland håller för närvarande på att utdikas; men jag ber härvid få upplysa, att det finnes en mycket större areal, som snart torde komma att afdikas och odlas, såvida staten dertill lemnar hjälp och understöd. Emellertid anser man på Gotland att de lån, som staten i allmänhet för sådant ändamål lemnar, äro icke så mycket för dyra, men för små, enär de ej lemnas till större belopp än hvad som utgör hälften af afdikningskostnaden. Derigenom är jordbrukaren ej mycket hjälpt, ty han måste anskaffa sig ytterligare lån dels till fullbordande af afdikningen, dels till sjelfva odlingen. Det har därför ej kunnat annat än väcka en stor glädje och tacksamhet i denna provins, då man sett att regeringen till Riksdagen framkommit med den proposition, som nu ligger till afgörande; och jag känner, många jordegare på Gotland, som äro beredda att inkomma med anhållan om lån och understöd från denna fond, isynnerhet om vilkoren som visserligen icke äro lätta, dock blifva sådana som nu föreslagits och så att större lån beviljas för jordens torrläggning.

Jag skulle mot Utskottets förslag blott vilja göra en liten anmärkning. Såsom vi af statsrådsprotokollet finna, har chefen för Civildepartementet vid sitt afgifna yttrande om afdikningsfrågan tagit hänsyn icke blott till torrläggningen af jorden, utan äfven till anbringandet af täckdiken. Stats-Utskottet deremot har endast talat om de öppna dikena. Jag tror att det varit godt och bra, om äfven Utskottet tagit i betraktande täckdikningen såsom varande det bästa sätt att afdika jorden, men jag vill ej fästa afseende dervid, öfvertygad som jag är att, om saken får framgång, regeringen skall komma att understödja dem, som åtaga sig att täckdika hellre än dem, som blott anlägga öppna diken i den mark, som de ämna odla.

Detta är hvad jag i korthet velat angifva; och får jag för öfrigt för min del tillstyrka bifall till det föreliggande förslaget. Jag tror visserligen att det ej skulle vara någon fara, om Riksdagen beviljade ett mindre anslag, t. ex. 300,000 kronor i stället för 1,000,000 kronor årligen; men detta gör ingenting till saken, ty behöfves icke hela summan under de första åren, så har ju dertöre intet ondt skett. Jag tror dock att den tid ej är långt borta, då 1,000,000 årligen kommer att väl behöfvas, emedan jag är öfvertygad att många sökande skola anmäla sig till erhållande af dessa lån, och anhåller sålunda att på det varmaste få tillstyrka bifall till ett förslag, som säkerligen inom en kort framtid skall blifva till mycken nytta för vår modernärings utveckling.

I detta yttrande instämde Herr *Bokström*.

Om bildande af en lånefond för odling af sankatrakter.
(Forts.)

Herr Wallenius: Jag har endast begärt ordet för att tillkännagifva det jag på det lifligaste önskar, att det nu förevarande förslaget om en odlingsfond måtte vinna Riksdagens bifall. I det län, jag har äran tillhöra, finnas mellan 40,000 och 50,000 tunnland jord, som ligga och vänta på penningar för att blifva torrlagda. Denna fråga är för vårt land en ofantligt stor sak, ja, en lifssak för dess framåtskridande i odling.

Här har af någon talare anmärkts, att det finnes så oöfverstigliga hinder för att åtkomma penningar från denna fond, att icke många skola betjena sig deraf. För min del tror jag att, då behof gör sig gällande, svårigheterna med lätthet skola öfvervinnas och att med energi och företagsamhet månget företag skall bringas till lyckligt utförande.

Så talades det om att kostnaden för dessa torrläggningar skulle blifva så stor, att det ej skulle blifva många tunnland — 8,000 vill jag påminna mig — som årligen skulle komma att torrläggas. Mot detta påstående vill jag inlägga min gensaga. Jag har varit med om sådana torrlägningsföretag, som endast kostat 8 à 9 kronor per tunnland i stället för 120 kronor, som talaren nämde, och under sådana omständigheter och äfven under antagande att dessa 8 à 10 kronor blefve 5- à 6-dubblade, skulle ändå kunna torrläggas 20,000 à 30,000 tunnland per år. Jag är viss derom, att få företag skulle komma till stånd, som kostade 120 kronor per tunnland; men jag är äfven viss derpå, att i vårt land utföras många odlingsföretag för en kostnad, som icke öfverstiger femtio kronor, och jag är öfvertygad om, att det är till nytta för landet, att sådana företag snart komma till stånd.

Här har talats om den fara, inteckningshafvare skulle löpa derigenom, att staten skulle kunna ega förmånsrätt för sin fordran. Jag hyser icke så stor fruktan i detta hänseende. Inteckningshafvaren har ju 5 à 6 år på sig för att indrifva sin fordran, om han så anser nödigt. Vill han begagna sig af denna rätt, riskerar han således ingenting på att kronan får den första säkerheten.

Som sagdt, detta är en sak af så vidt omfattande betydenhet och af så stor nytta för landet, att man bör låta betänkligheterna falla och antaga förslaget, viss som man kan vara derom, att det skall inbringa välsignelse och gifva bröd åt många munnar och arbete åt många armar, som nu äro i saknad deraf. Det kan ju hända att ett och annat företag kommer till stånd, som är mindre godt, men jag hoppas och tror, att de flesta skola blifva lika välsignelserika för de bygder, der de åstadkommas, som de, hvilka utförts i den trakt, der jag bor. Under lifligt erkännande af min tacksamhet till regeringen, som framkommit med detta vackra och storartade förslag, röstar jag således för bifall till detsamma.

Herrar *C. Carlson*, af *Trolle*, *Björkman* och *J. Andersson* i Baltorp förenade sig med Herr Wallenius.

*Om bildande
af en lånefond
för odling af
sankatrakter.*
(Forts.)

Herr Hedlund: Ehuru jag gerna instämmer i hvad min vän här bakom mig nyss uttalat i fråga om de fördelar, det nu föreliggande förslaget skulle medföra i afseende på vårt lands odling och välstånd, kan jag dock icke för alla dessa utsigter uppföra en rättsgrundsats, lika litet som jag kan göra det i något annat fall. Jag kan omöjligt finna det vara riktigt att nu utsträcka den gamla föreskriften om en kronans företrädesrätt i fråga om odlingslån. Här bar af Herr Lyttkens framhållits faran för vår statskredit af ett sådant förfarande. Ja, det är alltid en ömtålig sak, om krediten rubbas på grund af ekonomiska misstag, men ännu farligare är det, om den rubbas till följd af brist på god tro. Genom att på detta sätt skjuta in prioritet för statens fordringar framför de inteckningar, som i vår lagstiftning anses ega helgd, kan man komma in på en ganska farlig väg. Jag tror, att vi i fråga om förmånsrätt för statens fordringar redan hafva gått så långt, att vi icke böra gå längre.

På grund häraf vill jag förena mig med Herr Lyttkens i hans förslag att i mom. 8, tredje punkten, måtte ske en redaktionsförändring, så att åtminstone rättsegaren får hafva sitt ord med i laget. Jag kan icke föreställa mig att, vare sig i fråga om staten eller den enskilde, den säkerhet, som lemnats till en annan person, utan denne senares medgifvande bör kunna rubbas.

Det vore mycket att vidare orda i detta ämne, men jag skall icke längre upptaga Kammararens tid. Jag vill blott tillägga, att jag i likhet med en föregående talare hyser betänklighet vid att göra regeringen till en låneinstitution. Jag tror, att regeringen är så öfverhopad med göromål, att det skulle blifva ganska kinkigt för regeringen att hinna granska hvarje inkommande lånehandling. Detta är dock en olägenhet, som jag tror kan hjälpas, ty när tillräcklig erfarenhet vunnits, är det lätt för Kongl. Maj:t att inkomma till Riksdagen med proposition om något annat sätt för dessa handlingars pröfning och lånens beviljande. Min betänklighet i den delen uppför jag således, men icke min betänklighet i den rättsliga frågan.

Jag förenar mig med Herr Lyttkens i yrkandet om återremiss af mom. 8, tredje punkten, i det af honom föreslagna syftet.

Herr P. Pehrsson i Törneryd: Det var att vänta af dem, som äro mot förslaget, att de företrädesvis skulle anfalla den punkt, som rör den så kallade tysta förmånsrätten; och hade jag samma åsigt som de, hvilka uttalat betänkligheter i detta fall, så skulle jag helt säkert vid behandlingen af denna fråga komma till samma slut som de. Men det är enligt mitt förmenande en väsentlig skilnad på hur pass farlig, om jag så må säga, denna förmånsrätt kan vara i ett fall sådant som detta eller om den skulle tillämpas i andra och flera fall. Här är icke fråga om att penningarne få användas för hvad ändamål som helst, utan de gifvas för uppodling af ett stycke jord på lanttagarens egendom, hvilket i vanliga fall måste motsvara i värde icke allenast lånets belopp, utan vida mer. Penningarne skola således ovilkorligen användas för produktiva ändamål, och när lånebeloppet icke blifver högre än det belopp, som sjelfva dikningskostnaden be-

tingar, samt låntagaren är skyldig att ställa fullgod säkerhet för att icke allenast diknings-, utan äfven odlingsarbetet blifver utfördt, synas mig alla betänkligheter i detta fall böra vara häfda. Ty icke kan man, med hänsyn till hvad jag nu nämnt och när man tager i betraktande, att det ligger i låntagarens välförstådda intresse att se till, att han icke nedlägger några kostnader på andra företag än sådana, som kunna bära sig, gerna antaga, att odlingen skall förorsaka någon förlust för vare sig låntagaren eller inteckningshafvare. Den fordran, som uppstås, att inteckningshafvares medgifvande för erhållande af odlingslånet skulle af lånesökanden visas, är en förpligtelse, som det icke är godt för en låntagare att i hvarje fall ikläda sig. Tillräckligt svåra vilkor hafva efter mitt förmenande uppstås förut för erhållande af dessa lån, men svårigheterna skulle blifva ännu större, om sådana föreskrifter gjordes. Ty i många fall är det icke så godt för låntagaren att säga, hvar en inteckning finnes eller hvem som är innehafvare af densamma, och det skulle också kunna hända, att låntagaren får att göra med sådana inteckningshafvare, som utan allt resonnement neka sitt medgifvande härtill, och hela företaget kunde på så sätt stranda på den omständigheten, att en enda inteckningshafvare utan skäl nekar sitt bifall till egendomsegarens framställning om lånets upptagande.

Om bildande af en lånefond för odling af sanktrakter.
(Forts.)

Herr Förste Landtmätaren Helander nämnde, att man vid framläggandet af föreliggande förslag i allmänhet icke hade tagit tillräcklig hänsyn till de föreskrifter, som funnos i nu gällande dikningslag och som böra tagas i beaktande vid ävägabringande af vattenafledningar och dikningar. Det synes mig dock som mom. 1:o, hvarvid han särskildt fäste sig, innehölle i det hänseendet sådana föreskrifter, som borde vara tillräckligt betryggande äfven för honom. Det heter nemligen der: "För hvarje odlingsföretag måste fullständig, af utredning angående jordens naturliga beskaffenhet och större eller mindre lämplighet för odling åtföljd plan till arbetets utförande jemte *beräkning öfver de med så väl vattenafledningen och afdikningen* som odlingen förenade kostnader vara uppgjord." Naturligtvis skola, om sådana hinder, som talaren förutsatte, förefinnas, dessa tagas med i beräkningen. Då kostnadsförslaget skall afse kostnaderna för vattenafledning och dikning, kan det väl knappast ifrågasättas, att ett sådant förslag kan uppgöras af sakkunnig person, utan att han tager i betraktande, om mjölkvarnar, sågverk och dylikt ligga i vägen och behöfva flyttas, för att afledningen eller dikningen skall kunna utföras. Befinnes då, med afseende fästadt å sistnämnda omständigheter, kostnaderna för afdikningen blifva större än hvad som står i skäligt förhållande till de fördelar, som genom odlingsföretaget anses vinnas, så föreställer jag mig att i sådant fall Kongl. Maj:t helt enkelt afslår låneansökan.

Med afseende å den anmärkning, som från flera håll framstälts, att räntan borde för låntagaren sättas lägre än som föreslås i mom. 12 eller till $4\frac{1}{2}$ procent i stället för 5, tager jag mig friheten nämna, att med anledning af en annan frågas behandling vid denna riksdag framställning af Stats-Utskottet blifvit gjord till riksgäldsfullmäktige

Om bildande af en länefond för odling af sanktrakter.
(Forts.)

med begäran, att fullmäktige ville låta verkställa en uträkning öfver medelräntan för statens utländska lån. Nu i dagarna har det svaret ingått från fullmäktige, att medelräntan utgjorde något öfver 4,6 procent. Vid sådant förhållande kan man icke gerna ifrågasätta eller tillstyrka, att vederbörande skola erhålla sådana lån, hvarom här är fråga, till en räntefot af endast $4\frac{1}{2}$ procent, alldenstund man väl också bör taga i betraktande, att denna odlingsfonds förvaltning icke kan ske för ingenting, utan att särskilda kostnader härför torde vara erforderliga. Statskontoret har i sitt utlåtande angående densamma tydligt låtit förstå, att förvaltningen af fonden ovilkorligen tarfar en större aflöningsstat för Statskontoret; och Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i sitt utlåtande gjort samma erinran, eller att det är antagligt, att man får vara beredd på att ytterligare öka nämnda styrelses lönestat. Således, synes det mig, finnas icke några skäl, som tala för räntans nedsättande till $4\frac{1}{2}$ procent, utan jag anser, att de, som framställt denna anhållan, väl böra låta sig nöja med förslaget, sådant det här blifvit framlagd, äfven i denna del.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, får jag anhålla om bifall till Stats-Utskottets förslag, sådant det föreligger.

Herr Nils Nilsson i Vrångebol: Ehuru såväl i Kongl. Maj:ts proposition som i Stats-Utskottets derpå grundade förslag äro stipulerade väl stränga villkor för erhållande af ifrågavarande lån, vill jag ändå på det lifligaste påyrka bifall till Utskottets förslag, ty dess antagande skulle medföra ofantliga fördelar för landet, det måste man medgifva. På samma gång får jag förklara, att jag djupt beklagar att landet är så skuldsatt, att detta skulle lägga hinder i vägen för antagande af föreliggande förslag. Men det måtte väl ändå icke vara alla kommuner inom landet, som äro lika skuldsatta, utan en mängd är fri från s. k. hypotekslån och för sådana kommuner finnes således intet hinder att upptaga lån för odlingsföretag.

Emellertid är den stora fördel, som landet skulle få af denna fond, redan af så många talare framhållen, att mycket icke torde vara att tillägga och jag skall därför inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Lovén: Huru varm vän jag än är af mossars och myrars odlande samt nationalförmögenhetens höjande derigenom, kan jag icke undgå att uttala några betänkligheter mot det föreliggande förslaget. Jag anser nemligen, att här änyo är fråga om ett angrepp på fastighetskrediten och följderna deraf framställa sig åtminstone för mig oberäknliga. Erfarenheten har onekligen lärt, att dylika odlingsföretag kunna misslyckas, och det lärer väl icke heller med fog kunna bestridas att, om den genom aftappningar vunna åkerjorden utsuges och dikena icke underhållas, kan denna jord möjligen icke blifva equivalent för den skuld, som med förmånsrätt häftar derå. Nu säger man visserligen, att inteckningsinnehafvarnes rätt icke trädes för nära, ty Statskontoret skall i allmänna tidningarne pålysa hvarje vattenaftappningsföretag och i länskungörelserna skall införas tillkännagif-

vande derom, hvarigenom inteckningsinnehafvarne sättas i tillfälle att pröfva huruvida de vilja behålla inteckningarne eller begagna sin uppsägningsrätt. Till det, som förut i detta afseende framhållits, ber jag endast få tillägga, att det äfven kan innebära en fara speciellt för de mindre hemmansegarne. Vi känna litet hvar, att mången, litande på egen kraft och duglighet, med ringa kapital köper sig ett hemman, som han naturligtvis måste inteckna till betydligt belopp; å detta och kringliggande hemman finnas mossar, som äro tjenliga för odling, och dessas torrläggning omfattas af honom och hans grannar med all ifver. Hemmansegaren hoppas naturligtvis på detta företag förtjena penningar, öka sin förmögenhet och komma till det mål, som länge hägrat för honom, en oberoende ställning eller välstånd. Under denna förhoppning är han med i företaget. Men hvad blir följden? Jo, att inteckningsinnehafvarne, som genom kungörelserna få del af hans beslut, säga upp sina inteckningar; och det, som nyss syntes honom så fördelaktigt och lockande, det blir anledning till hans ruin.

Jag vill nu icke framställa något yrkande, men jag anser att denna fråga tål vid att tänka på, innan man beslutar sig för att antaga det af Kongl. Maj:t framställda förslaget.

Herr C. I. Bengtsson: Då jag tillhör en provins, som är rik på mossar och myrar, men fattig på penningar, kan jag icke underlåta att till protokollet angifva, att jag yrkar bifall till Utskottets förslag. Visserligen äro villkoren för låns erhållande temligen stränga, men jag förmodar dock att i framtiden blir det en lifsfråga för de särskilda provinserna att anskaffa medel för nu ifrågavarande ändamål. Erfarenheten har också visat att odling verkstälts på mark af nu ifrågavarande beskaffenhet, att den nyupplade jorden varit vida bättre än hemmanets egen jord.

Såsom jag nämnt, yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Om det vore tillräckligt, att man tillhörde en ort, som hade mycket mossar och myrar, men litet pengar, skulle äfven jag kunna vara med om att bifalla Utskottets förslag sådant det föreligger. Men man bör väl taga äfven andra omständigheter i betraktande vid fattande af sitt beslut. Äfven jag vill komma till samma mål som Kongl. Maj:t och Stats-Utskottet, men jag har velat gå en annan väg än dessa gjort, äfven om man derigenom icke kommer så fort till målet. Lika glädjande som det är att finna, att Kongl. Maj:t tagit hand om denna så viktiga fråga likasom om andra frågor, som förekomma å dagens föredragningslista, lika så bekymmersamt har det för mig varit att se det dessa frågor inkommit till Riksdagen så sent, att, då så många andra stora frågor nu föreligga till afgörande, jag tror att en noggrann pröfning af dessa förslag bättre kunnat ega rum, om alla de nu föreliggande frågorna icke kommit på en gång. Men då dessa *nu* föreliggande frågor dock måste tagas i öfvervägande, ber jag för min del få förklara, att jag icke kan fatta den talares yttrande, hvilken sökt göra till och med uppodlingen af mossar till en politisk fråga. Jag trodde annars att man

Om bildande af en lånefond för odling af sanktrakter.
(Forts.)

Om bildande af en lånefond för odling af sankatrakter.
(Forts.)

i behandlingen af frågor om odling af sankatrakter och kärr icke behöfde inblanda politik; och jag skall åtminstone icke heller göra det.

Beträffande det nu föreliggande förslaget tror jag man väntat för mycket af detsamma; förväntningarne hafva varit öfverspända och det torde därför vara skäl att söka reducera dem till hvad de bort vara.

Det är nästan som om något utomordentligt låge i denna sak, något hvarigenom hela vårt land skulle omskapas och fattiga orter göras till rika i en handvändning. Men jag tror, att detta icke låter sig göra, isynnerhet om man fortsätter att skuldsätta sig. Det är en benägenhet i vår tid att låna och låna mycket. Man har till och med offentligt yttrat, att såväl för staten som den enskilde utgör den omständigheten att det finnes stora skulder ett kännetecken på välmåga. Jag för min del tror tvärt om att det vore ganska godt, om odlingen af vår jord kunde åstadkommas icke genom uppläggande af särskilda lån, utan allenast med de tillgångar, som finnas. Nu säger man visserligen, att lånet icke skulle beviljas för hela det belopp, hvartill kostnaden för odlingsföretaget skulle uppgå, utan endast för kostnaden för vattenaftappningen och afdikningen. Men det lärer väl vara temligen tydligt, att i detta fall kommer det att mycket bero på tycke och smak hos den, som uppgör kostnadsförslaget, så att förhållandena skola komma att ställa sig olika på olika ställen. På somliga ställen skall kostnaden för sjelfva vattenafledningen och afdikningen beräknas mycket högt och odlingskostnaden ganska lågt, men på andra ställen deremot tvärt om. I det förra fallet få således de, som ingå i företaget, låna största delen af hvad som erfordras för odlingsföretaget, då de deremot i det senare utfå endast ett mindre lånebelopp och måste tillskjuta största delen sjelfva. Jag anser, att det hade varit bättre, om man ordnat saken så, att lånet erhöles för både aftappnings- och odlingskostnaden, men icke till hela beloppet deraf, utan endast för en del. Det lider väl knappast något tvifvel, att icke ett odlingsföretag skulle blifva bättre utredt och mera moget öfvervägt, om den enskilde måste i första hand vara betänkt på att sjelf tillskjuta en del af kostnaden, än om han genast erhöle allt, som erfordrades för utförande af vattenaftappningen. Dessutom åstadkommes då en mera rättvis fördelning af låneunderstödet än annars skulle blifva fallet; och den enskilde synes mig böra hafva något sjelf att vederstå, om han skall inlåta sig på företaget. Jag har den erfarenheten, att det icke är klokt att den, som vill företaga sig något, som är förenadt med stora kostnader, icke sjelf har något att börja med, utan baserar allt på lån; bättre är att han kan nedlägga något eget arbete eller penningar vid företagets begynnande.

Jag skulle också vilja utsträcka rätten till erhållande af bidrag för odling af jord afven till dem, som visserligen icke hafva någon vattensjuk mark att uppodla, men skulle vilja verkställa odling å andra deras egor. En hvar känner mycket väl, att det i vårt land finnes en stor mängd jordegare, som icke hafva några mossar, men ändock vilja bidraga till landets välstånd genom uppodling af andra marker, hvilka ofta äro ganska dyra att odla. Men om de företaga odlingsarbeten å sådana ställen, så kunna de icke erhålla något understöd.

Jag anser därför att det skulle vara välbetänkt, om en förändring i detta afseende kunde åstadkommas.

Dessutom förekommer en annan sak, hvartill man bör taga hänsyn, nemligen inteckningarnes rätt, hvarom så mycket redan blifvit taladt. Man har visserligen sagt, att inteckningsegarne ej skulle riskera något, emedan jordens värde genom odlingen blefve ökad. Men man säger på samma gång, att staten måste ovilkorligen hafva betalningsrätt för sitt odlingslån framför inteckningsegarne för att vara trygghad i sin rätt. Detta är ett resonement, som jag har svårt att förstå. Om egendoms värde genom odlingen ökas med ett odlingslånet motsvarande belopp, så läser väl staten icke kunna riskera något, om dess betalningsrätt skulle stå efter inteckningsegarne. Men skulle staten i detta fall något riskera, så skulle, derest statens betalningsrätt skulle gå framför inteckningarne, risken komma att hvila på de enskilda inteckningsegarne. Jag anser dertför att man bör ordna saken så, att lånet skulle beviljas icke till hela kostnadsbeloppet, utan endast för någon del deraf, men icke till den väsentliga del, att det påstående skulle ega fog, att inteckningsegarne förnärmades och lede orätt. Om jag antager att kostnaden för ett odlingsföretag, d. v. s. så väl vatten-af-tappningen och afdikningen som äfven sjelfva odlingen, skulle uppgå till 60,000 kronor, så skulle staten bidraga med t. ex. $\frac{2}{3}$ deraf eller 40,000 kronor, och det öfriga tillskjutas af den enskilde. Inteckningsegarne skulle i så fall veta att framför deras inteckningar skulle stå statens fordran å 40,000 kronor men att efter inteckningarne skulle komma det öfriga beloppet, som den enskilde måste upplåna eller på annat sätt anskaffa; och de skulle då icke heller riskera så mycket som i det fall, att hela beloppet, 60,000 kronor, skulle utgå framför inteckningarne. Nu har man sökt förändra detta på det sätt, att inteckningshafvaren skulle erhålla kännedom om att jordegaren finge lån genom kungörelse i de allmänna tidningarne, och att sålunda inteckningshafvaren sattes i tillfälle att uppsäga sina inteckningar. Ja, det vore nog godt och väl, om det blott alltid kunde ske; men de, som innehafva dessa hypoteksobligationer, de hafva icke rätt att med obligationen i hand säga till jordegaren: "Ni förminskar säkerheten och därför säger jag upp den inteckning, som ligger till grund för obligationen". Det kan han icke, ty det är just så, att de som innehafva dessa obligationer, de hafva icke rätt att uppsäga inteckningen, utan det är helt andra personer, på hvilka det beror. Jag har redan förut antydt beträffande den anmärkning, man gjort, att staten redan nu har en rätt att skjuta framför den enskildes inteckningar, att faran för inteckningshafvarne nu icke är så stor, därför att de hittills icke kunnat få hela beloppet som lån af staten, utan endast en del; den andra delen har kommit efter inteckningen och således trygghat inteckningshafvarens rätt. Sedan jag nu gjort denna anmärkning ber jag att få omtala, att jag för min del var närvarande vid ett af de sammanträden i Utskottets riksgäldsafdelning, då frågan der behandlades, och framstälde då ett förslag, som dock icke vann understöd. Den anmärkning, man gjort mot det för närvarande utgående understödet till odlingsföretag, har varit, förutom att understödet varit för litet, hufvudsakligen den att Kongl. Maj:t

Om bildande af en lånefond för odling af sankatrakter.
(Forts.)

Om bildande af en lånefond för odling af sunka trakter.
(Forts.)

det ena året icke vet om han har något att disponera året derpå och således icke kan understödja större odlingsföretag, därför att det icke är säkert att ett belopp, som kunde behöfva utgå mer än ett år, kunde finnas tillgängligt ett följande år, då Kongl. Maj:t icke kunde veta om Riksdagen skulle bevilja anslaget. Det är detta förhållande som det varit önskligt och väl om man kunnat afhjelpa genom bildande af en sådan fond, som den nu ifrågavarande. För i fjol utgjorde anslaget till odlingsföretag 100,000 kronor; i år har det utgått med 150,000 kronor. Enligt min tanke hade nu den bästa vägen varit att så småningom öka detta anslag, men att från 100,000 eller 150,000 kronor ett år med ens gå upp till en million, det är ett allt för stort hopp på en gång. Det hade varit bättre om man gått varsamt till väga och sökt bilda en sådan fond, som i litt. B) och C) af betänkanudet omförmäles, på det sätt att de annuiteter, som inflyta på redan utlemnade lån, fått gå in till denna fond, hvaröfver Kongl. Maj:t sedan fått förfoga. Man hade då kommit upp på en ganska betydlig summa ty annuiteterna uppgå till ett så stort belopp, att Kongl. Maj:t redan nästa år skulle haft att förfoga öfver nära 300,000 kronor för samma ändamål, hvarför han nu endast har 150,000 kronor, eller dubbelt mot hvad det är i år och tredubbelt mot hvad det var i fjol.

Detta är ju redan ett ganska vackert belopp, i synnerhet om dertill kommer, att man ju, om statens tillgångar det medgäfve, kunde öka fonden, såsom redan skett med väganläggningsfonden, t. ex. till 400,000 kronor med 50 eller 100 tusen kronor af inflytande öfverskott. Man hade då bildat denna fond utan att hafva behöft tillgripa den utvägen att lägga upp ett nytt särskildt lån för ändamålet. Man skulle väl dessutom ock kunna finna penningar på andra sätt, om det visade sig att fonden blefve för liten med blott dessa annuiteter. Vi sälja t. ex. årligen smärre kronolägenheter. Det är just nu frågan om att sälja en kronolägenhet här nära intill Stockholm. Lika väl som de penningar, som inflyta för försäljningen af dylika kronolägenheter, ingå till Riksgäldskontoret för att användas till inköp af till skogsodling lämplig mark, skulle man af dessa penningar kunna taga någon större eller mindre del och lägga till denna fond, hvarigenom man lätt nog skulle kunna öka fonden till både 5 och 10 millioner eller mera till och med, utan att dock hafva gått så brådstörtadt till väga. Under tiden hunne man också samla nödig erfarenhet, ty den erfarenhet man kunnat vinna i ämnet med de 100,000 kronor som hittills utgått, lär väl icke kunna anses vara tillräckligt stor för att man med ett enda hopp sålunda skulle höja anslaget till en million. Det som man emellertid framför allt vunnit skulle dock vara, att staten anskaffat en dylik fond utan att behöfva ådraga sig skuld, ty enligt min tanke ligger förslaget hufvudsakliga svaghet deruti, att staten skulle nödgas upplägga ett särskildt lån med ett alldeles nytt slag af obligationer, som hittills icke funnits hos oss. Jag vill för min del alldeles precis detsamma som Kongl. Maj:t. Jag vill att vi skola få en sådan fond och jag vill att fonden skall blifva så stor som Kongl. Maj:t föreslagit, men jag vill komma till resultatet på ett annat sätt, så att man icke behöfver lägga upp ett nytt särskildt lån för ända-

målet, utan i stället komma derhän med användande af redan befintliga medel, som icke komma att trycka på statsbudgeten, t. ex. för försålda smärre kronolägenheter. I detta syfte har jag uttalat mig på afdelningen och jag har velat uttala mig så äfven nu. Då jag för min enskilda del icke kan rösta för Utskottets förslag oförändradt, har jag velat uttala skälen därför. Skulle Kammaren eller flertalet af Kammarens ledamöter dela den åsigt, jag uttalat, skulle väl följden blifva en återremiss till Utskottet. Jag har här förut hört någon som yrkat återremiss till Utskottet och jag vill därför för min del jemväl göra ett sådant yrkande. Jag tror det var Herr Lyttikens, som yrkade återremiss i det syfte att få en förändring i 7:de momentet, gående ut på att låta inteckningshafvare erhålla rätt att höras. Enligt hvad jag i mitt anförande antydt, anser jag denna fråga icke vara af någon vikt, då obligationsinnehafvare icke äro innehafvare af inteckningarne och således icke hafva någon rätt att yttra sig om huruvida de vilja låta sig nöjas med åtgärden. Jag slutar alltså med att blott yrka återremiss i det syfte jag nu yttrat mig.

Om bildande af en länefond för odling af sanktrakter.
(Forts.)

Herr Sven Nilsson: Jag skall icke ingå i något svaromål mot den förste talaren, som ansåg det tillständigt att föra denna fråga in på politikens område. Jag kan nemligen icke förstå hvad den har för ett sammanhang med politiken, lika litet som med grundskatterna; jag anser den kunna afgöras utan att i detta afseende göra den till ett tvisteämne inom Riksdagen, och jag har den föreställning, att stora och viktiga frågor kunna och böra afgöras fristående från politiska agitationer, och hoppas således att denne talare är alldeles ensam om sin mening i detta fall.

Den väsentligaste anmärkning, som man gjort mot det nu föreliggande förslaget, är den, att man härigenom skapar en ny tyst förmansrätt. Den delen af frågan har ock var under en ganska allvarlig öfverläggning inom Stats-Utskottet, der man var allmänt ense derom, att det skulle varit önskligt om man kunnat undanrödja denna olägenhet, men Utskottet har för sin del icke kunnat finna någon utväg att lösa frågan på något annat sätt än det Utskottet, med ändring af Kongl. Maj:ts förslag, i sitt betänkande framställt. Alla de förslag, som inom Stats-Utskottet väcktes i syfte att skydda inteckningshafvarne — utom det som finnes intaget vid mom. 6, om stadgandet af odlingslåns beviljande — strandade mot så stora svårigheter, att man ansåg det vara omöjligt att — så vidt man ville sjelfva saken — komma till rätta dermed, och då Utskottet har ansett denna fråga vara af ofantligt stor vikt och betydelse för vårt land, har Utskottet på samma gång ansett, att dessa betänkligheter måste vika för det stora och goda syfte som förslaget innehöll, allra helst som de gjorda anmärkningarne icke kunna hafva någon märklig betydelse.

Af de anmärkingar, som rigtats mot Utskottets förslag i detta afseende, har jag specielt fäst på mig vid den, som uttalades af en representant från Stockholms län. Han påstod nemligen att hypoteksföreningarne icke hafva rätt att säga upp sina inteckningar, såsom Utskottet antydt. Han uppläste en paragraf ur de reglementariska

*Om bildande
af en lånefond
för odling af
sankatrakter.*
(Forts.)

föreskrifterna för hypoteksföreningarne, som skulle bevisa hans påstå-
ende. Men jag ber honom ännu en gång läsa den sista delen af hvad
han uppläste med något större uppmärksamhet, så skall han nog finna,
att en sådan uppsägningsrätt verkligen finnes.

Det har vidare sagts, att man bör gå sakta och varsamt till väga,
då man slår in på den väg som Kongl. Maj:t föreslagit, och att man
allför hastigt framkommit med denna fråga. För min del tillhör jag
ett län, der man visserligen icke är i så stort behof af låu för torr-
läggning och odlingsföretag, då sådant der i allmänhet är verkställt;
men om man genomläser Kongl. Maj:ts framställning i ämnet och den
utredning, som har blifvit gjord i denna fråga, så är det väl obestridd-
ligt, att behövet af ett sådant understöd är för vårt land i allmänhet
så stort, att man icke kan finna annat, än att regeringen har gjort
landet en stor tjänst genom att redan nu framkomma med detta för-
slag. Man har äfven velat minska det anslagsbelopp, som Utskottet
föreslagit; men såsom Kammaren torde finna, har Stats-Utskottet för
sin del föreslagit en ganska betydlig reduktion af den Kongl. propo-
sitionen, då Utskottet föreslagit beloppets nedsättande från 10 till 5
millioner kronor, hvaraf högst 1 million kronor årligen skulle få an-
vändas under 5 år. Nu vill man än ytterligare minska det årliga bi-
draget; men på samma gång anför man såsom skäl derför att låne-
vilkoren äro så stränga, att det icke vore möjligt, att hela den an-
slagna millionen skulle kunna användas. Under sådana förhållanden
kan jag dock icke se någon fara uti att åt Kongl. Maj:t medgifva
rätt att utlemna hela millionen, i fall den kan behövas, helst som, då
öfverskottet från ena året icke får användas för det kommande året,
det ju icke ligger någon fara uti att bestämma beloppet till 1 million
kronor, ty om ingen begär lån, besparas ju medlen; men den nytta
vore dermed alltid förenad, att Kongl. Maj:t, i fall af behof, kan an-
vända hela beloppet.

Mot det föreliggande förslaget har jag för min del en anmärk-
ning att göra, som jag anser vara af en ganska väsentlig betydelse,
icke endast för låntagarne, utan kanske än mera för dem, som hafva
inteckningar i egendomen. Jag föreställer mig, att om den reservation
jag afgifvit, eller något liknande ändringsförslag, blifver antagen, så
skall detta i betydlig grad lugna inteckningshafvarne, om låntagarne
blifva satta i tillfälle att inlösa sin skuld hos odlingsfonden. Det kom-
mer i allmänhet att gå så till, att de mindre jordegarn, som inlåta
sig i odlingsföretag, åtminstone i allmänhet skola associera sig med
hvarandra och bilda bolag för att ingå i dylika företag, för att så-
lunda få större områden — byars eller kommuners — vattensjuka
marker i en gemensam plan torrlagda. Många mindre jordegare äro
nemligen icke vid dikningsföretagens verkställighet i tillfälle att sjelfva
skaffa sig för torrlagningen nödigt kapital, för att kunna bringa före-
taget till stånd, men tvingas af andra jordegare in i företaget. Härigenom
blir det nödigt äfven för dem, som icke äro i behof af något
lån, att följa med de öfriga och söka få del af det lån Kongl. Maj:t
för ändamålet kan bevilja. Om dessa senare personer skulle erhålla

rätt att få lösa in sina lån, så skulle de, enligt hvad jag föreställer mig, vara särdeles villiga dertill. Jag tror till och med att en stor del andra, som undfått lån för ifrågavarande ändamål, skulle äfven så fort som möjligt återbetala lånen. Derfor har jag föreslagit, att jordegare skall ega att inom tre år efter det ett odlingslån blifvit på vederbörande hemman fördeladt och i jordebok antecknad inbetala hela det på hans hemman belöpande lån. Till en början hyste jag någon betänklighet mot detta förslag till följd deraf, att staten möjligen skulle kunna på en sådan anordning göra förlust, i det fall att räntan vore högre, då lånet utlemnades, än när det återinbetalades. Men vid närmare eftersinnande fann jag det vara klart, att de medel, som från en låntagare inkommit, skola inom kort utlemnas till annan lånesökande. Jag tror således, att någon fara i detta hänseende icke kan uppkomma för staten; men jag anser deremot, att genom detta sätt att ordna saken en stor fördel skall tillskyndas odlingsföretagen i allmänhet, emedan sannolikt många i annat fall skulle draga sig för att söka dylika lån, om de skola vara skyldiga att stå såsom låntagare i 25 år, hvilket förslaget nu ålägger dem. Detta förslag innebär, efter min uppfattning, en sådan vigtig förändring till ett bättre i Utskottets framställning, att jag för min del icke skall tveka att yrka bifall till ett förslag i det syfte min reservation innehåller.

En talare på stockholmsbanken yttrade, att sådana odlingsföretag, som de nu ifrågavarande, kunde medföra stora faror för en hemmansägare, i det att de, som ega inteckningar i hans hemman, skulle uppsäga dem, om staten får förmånsrätt för odlingslånen. Jag har icke så ringa erfarenhet om jordbruksförhållandena på landet, men jag har aldrig hört att, om en jordegare vill förbättra sin egendom och sätta den i ett sådant skick, att den kommer att erhålla dubbelt värde mot förr, inteckningsegarne af sådan orsaks skull uppsäga sina inteckningar i jorden. Det förefaller mig besynnerligt och nästan icke rätt klokt att så tillvägagå. För min del hyser jag i nämnda afseende icke några farhågor. Jag ber dessutom att få fästa Kammararens uppmärksamhet på, att Riksdagen för icke längesedan beviljat ett slags tyst förmånsrätt för utflyttningsbidrag och ersättning för mistad ståndskog vid laga skifte. Denna förmånsrätt är af en väsentligt större och varaktigare betydelse för inteckningsinnehafvare än den som i förevarande fall skulle gälla. ty om nya bygnader icke uppföras, eller om skogen afverkas, kan härigenom stor skada tillskyndas inteckningsegarne. Deremot är förhållandet annorlunda i fråga om den tysta förmånsrätten för odlingslån, emedan, då denna förmånsrätt icke inträder förr än lånet blifvit på vederbörande hemman fördeladt och i jordeboken antecknad, odlingsarbetet vid denna tid måste hafva hunnit sin fullbordan och hemmanet således erhållit minst ett mot lånet svarande ökad värde. Således finnes, enligt min tanke, ingen anledning till betänklighet mot förslaget i detta fall.

Jag anhåller om bifall till förevarande punkt, och jag skall, när framdeles mom. 12 i förslaget föredrages, framställa särskildt yrkande om bifall till min reservation med någon förändring.

Om bildande af en lånefond för odling af sanktrakter.
(Forts.)

*Om bildande
af en lånefond
för odling af
sankatrakter.*
(Forts.)

Herr Jöns Rundbäck: Jag erkänner villigt, att syftmålet med förevarande förslag är godt och att målet är stort, likasom att det är angeläget för Riksdagen att söka verka derhän, att större och bättre skördar må erhållas af våra mossar än nu är fallet, på det att tillgångar måtte finnas att möta nuvarande stora utgifter och de ännu större, som förespeglas oss. Men trots allt detta kan jag icke med bästa vilja i världen ingå på förslaget till följd af de vilkor, som dervid äro fästade, utan måste, i likhet med en sakkunnig person, som står utom Riksdagen, säga: hellre afslå hela saken än bifalla förslaget i sitt nuvarande skick. Jag vill dermed dock icke säga, att Riksdagen skall lemna denna fråga å sido, ty Riksdagen kan göra något och ganska mycket för saken. Riksdagen har årligen beviljat anslag till befrämjande af utdikningar och aftappningar af sankatrakter och sjöar för beredande af odlingsföretag. Jag har icke hört något klander uttalas mot de vilkor, som nu gälla i fråga om erhållande af understöd från detta anslag. Hade sådant klander yppat sig, så skulle Riksdagen kunnat vidtaga åtgärder till att förmildra eller skärpa dessa vilkor.

Vid denna riksdag har jemväl en motionär väckt förslag om förhöjning i anslaget till ifrågavarande odlingsföretag, och ingen skall mera gerna än jag vara med om anslagets ökning. För några år sedan var det i Stats-Utskottet fråga om att af anslaget endast skulle beviljas understöd åt de norrländska länen och Vermland, men slutligen bestämdes det, att anslaget skulle gälla hela riket, på samma gång man äfven höjde detsamma. Såsom jag redan nämnt, har jag icke förnummit något klander i afseende å detta anslag, och jag kan derföre icke heller inse anledningen till den omstörtning, man nu vill vidtaga. Kunna vi icke hellre, på sätt en föregående talare påpekat och med hvilken jag i detta afseende instämmer, efter behof höja den redan befintliga fonden, hvars årsanslag nyligen ökats till 150,000 kronor, med de annuiteter, som inflyta af odlingslånen och hvilka för närvarande uppgå till närmare samma belopp. På detta sätt kan fonden uppbringas till erforderlig storlek. Härpå måste man i tid vara betänkt för att i händelse af arbetsbrist och fallande arbetslöner skaffa medel just till sådana arbetsföretag som dessa, hvarigenom man ger arbete och på samma gång bröd just under tider då sådant behöfves. Detta anser jag vara den verkligt rätta formen att reglera arbetsförhållandena i vårt land.

För öfrigt äro anspråken på fonden icke så stora, som man här velat påstå. Af Stats-Utskottets utlåtande sistlidne Riksdag i detta ämne inhemtas, att, sedan årets lånefond blifvit fördelad, ännu den 6 Februari samma år icke någon ansökning om erhållande af låneunderstöd fans hos Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader inneliggande. Man ser häraf, att det i fjol icke var så stor täflan på den marknaden; något som visserligen icke hindrar att ett annat år andra förhållanden kunna uppstå, som göra att den ifrågavarande fonden kommer att mer anlitas. Härvid ber jag emellertid få erinra, att sistlidne års Riksdag, på tillstyrkan af Stats-Utskottet, beslöt att till understödjande af sådana myrutdikningar och vattenaftappnin-

gar, som företrädesvis afse att minska frostländigheten, för år 1883 anvisa ett belopp af 150,000 kronor. Numera tyckes man dock sväfvä i ovisshet i fråga om hur mycket man bör kunna lemna till dylika företag; man har icke någon vidare kunskap om dem, man tror blott att de skola komma till stånd och vill nu för ändamålet bevilja medel i klump. Detta är ett sätt att gå till väga, som jag ingalunda kan gå in på. Först när de orter, som behöfva odlas på detta sätt, framkomma med praktiska förslag i saken och med vederbörliga garantier, först då anser jag att Riksdagen bör lemna medel för ändamålet och derigenom visa sitt tillmötesgående mot dylika kraf. Såsom sagdt, hvad här blifvit föreslaget kan jag på inga vilkor gilla, och det vore för öfrigt att låta bestämmanderätten glida ur Riksdagens hand och öfvergå till regeringens. Och hur stort förtroende man än må hysa till regeringen, så är det alldeles icke någon säkerhet för att icke sådana omständigheter kunna inträffa, som gjorde att man ansåge det varit bättre om man kvarblifvit vid de gamla vilkoren.

Det föreliggande förslaget behäftas dessutom af ett par fel, hvilkas befintlighet är så till fullo ådagalagd, att jag jemväl ur den synpunkten måste motsätta mig detsamma. Jag menar härmed de delar af förslaget, som röra dels förvaltningen — på hvilken jag dock nu icke vill närmare inlåta mig — och dels den tysta förmånsrätten, som i den ärade representanten från Skåne tyckes hafva fått en varm försvarare. Emellertid, Herr Sven Nilsson må säga hvad han vill — den garanti att få den första förmånsrätten, som en gång blifvit långifvarne i våra hypoteksföreningar lemnad, den måste bibehållas — Riksdagen kan icke göra den om intet. Riksdagen arbetar ju på att få bort de tysta förmånsrätterna, hvarför då söka å nyo införa en ny! Och hvidan kommer det att mången nu uppträder för det ifrågavarande förslaget, som förut visat sig vara mot bildandet af fonder och i stället i fråga om statsunderstöd önskat att sådana endast måtte meddelas för hvarje gång de för ett visst ändamål finnas vara behöfliga. Detta är en rättsprincip, som jag för min del alltid hyllat och som jag fortfarande håller mig till.

För öfrigt tror jag, att man mera bör sträfva efter att få ett intensivt än ett extensivt jordbruk. Det är visserligen godt och väl att Riksdagen anslår medel till nyodlingar. Men om dessa nyodlingar ega rum på den gamla åkerjordens bekostnad, så lærer väl vinsten af dem icke varda så stor. Lika viktigt anser jag det vara, att Riksdagen uppmuntrar till grunddikning af redan odlad jord, hvarigenom dubbelt så stora och goda skördar som förut kunna vinnas. I det fallet har dalarepresentanten rätt, och om jag icke misstager mig hafva åtskilliga hushållningssällskap gjort några små försök i den vägen. För öfrigt är det icke alltid sagdt, att dessa aftappningsföretag framkalla de bästa skördarne. Tvärt om visar erfarenheten, att dylika företag ofta nog slå rätt illa ut. Jag kan i detta afseende anföra exempel af ett par sjösänkningsföretag. Det ena hade till följd att kringliggande trakter blefvo utsatta för en betänkelig vattenbrist, och hvad angick det andra, å hvilket man offrat äfven 100,000 kronor, så hände det icke bättre än att, sedan allt var klappadt och klart, för-

Om bildande af en lånefond för odling af sanktrakter.
(Forts.)

*Om bildande
af en lånefond
för odling af
sanktrakter.*
(Forts.)

dämningarna uppbrotos och trakten blef lika vattensjuk som förut. För öfrigt har ju vetenskapen tydligen ådagalagt skadan af att drifva dylika vattenaftappningar för långt, enär den minskning i fuktighetsprocenten, som deraf blir en följd, försämrar både klimat och jordmån. Det fordras därför stor försigtighet i detta afseende för att man icke skall riskera att förstöra en må hända eljest duglig jord.

Jag skall icke uppehålla Kammaren längre, då jag tror att de medel vi hittills haft anslagna till odlingsföretag och sank tracters utdikande varit alldeles tillräckliga; och jag hoppas och tror, att Riksdagen, om och när så af behovet skulle påkallas, skall finnas villig att höja detta anslag med bibehållande af de vanliga vilkoren, så att alla de, som behöfva, kunna få deraf, hvarigenom hela denna stora apparat blir alldeles onödig. För resten synes det mig, att om man vill taga så hög ränta för detta lån och uppsuga alla dessa postsparbanksmedel från hela landet mot 3 procent och statens garanti, så blir förhållandet, att samma landsorter, som hitsändt medlen, få dem tillbaka igen härifrån, men mot högre ränta; och det sättet att gå till väga tror jag ej vara riktigt. Låt dem hafva sina sparbanksmedel kvar nere i orterna, der väl kände låntagare kunna få sina lånebehof fyllda med tillgängliga medel; skall det deremot gå med dessa medel på nu ifrågasatt sätt, så tror jag att de få vänta derpå.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra och då jag icke inser hvartill en återremiss, på den punkt frågan sig nu befinner, skulle tjena, enär Utskottet antagligen icke skall lyckas åstadkomma några förbättringar i saken, föranlåtes jag yrka afslag.

Herr L. J. Larsson i Tranhult: Jag hade ej ämnat begära ordet, men då i början af diskussionen framkastats beskyllningar mot Landtbruksakademien och regeringen för ett för hastigt tillvägagående i denna sak, så ber jag få erinra om att Landtbruksakademien i första hand får kännedom om de för hvarje företag uppgjorda planer och skall yttra sig öfver dem så fort ske kan till regeringen. Tillika vill jag nämna, att endast från Jönköpings län inkommo år 1882 36 afdikningsplaner till akademiens godkännande. Det var ock till följd af de många låneansökningarne som akademien ingick till regeringen med anhållan, att regeringen skulle begära större anslag. Regeringens förslag är således alldeles icke obefogadt, och jag försäkrar herrarne, att om lånevilkoren vore mera drägliga, så vore förslaget ännu mera välkommet, åtminstone i min hemort. Jag kan därför för min del icke annat än yrka bifall till förslaget, dock under den förhoppning, att jemkningar i lånevilkoren må framdeles kunna vidtagas; ty om vi verkligt vilja företagens framgång, så skola vi ställa vilkoren så, att den lånebehöfvande kan med fördel använda denna fond.

Jag anhåller om bifall till betänkandet.

Herr Wieselgren: En ärad talare började sitt anförande med att uttrycka sin förvåning öfver att så många intelligente ledamöter af denna Kammare kunna möta en så gagnande sak som den ifrågavarande med ett så häftigt motstånd, i all synnerhet som frågan blifvit

så kraftigt förordad af Landbruksakademiens förvaltningskomité samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Jag skall vid detta hans yttrande bedja få göra en liten påminnelse. Landbruksakademiens förvaltningskomiténs rekommendation är uppställd under en förutsättning, hvilken jag dock lika litet återfinner i Stats-Utskottets som i Kongl. Maj:ts förslag. Nämnda förvaltnings-Utskott säger nemligen: »att för att främja och påskynda tillgodogörandet af dessa vattendränkta fält, i synnerhet sådana, som voro af vidsträcktare omfång, och i hvilka oftast flere personer voro delegare, biträde från statens sida måste lemnas *icke allenast till afdikningen, utan äfven till odlingen*, enär i annat fall hädanefter, såsom hitills varit händelsen, torde inträffa, att större delen af de uppgjorda afdiknings- och odlingsplanerna med de till dem hörande kartor, profiler och kostnadsförslag *komme att såsom ett dödt kapital ligga begrafven i hushållningssällskapens gömmor*“; och Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen: “Hvad anginge det gagn, en större odlingsfond, sådan som den föreslagna, skulle medföra, vore styrelsen öfvertygad att, *derest* låneunderstöd från fonden lemnades på billigare vilkor än tillföre samt *utginge till hela det belopp*, hvartill kostnaden för så väl hufvudafloppen som öfriga för markens fullständiga torrläggning och *odling* erforderliga diken vore beräknad, de för landets modernäring, åkerbruket, maktpåliggande och gagnande utdikningsföretagen skulle i hög grad befrämjas och fortskyndas.»

Jag tror således att man endast med en viss reservation bör åberopa Landbruksakademiens och Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsens utlåtanden; ty det föreliggande förslaget är ju, såsom vi alla veta, i så måtto olika det af dessa båda myndigheter förordade, att låneunderstöd skulle icke utgå för odlingskostnaden.

Jag tror för öfrigt att den ärade talare, hvilken jag nyss tog mig friheten att citera, gjort sig skyldig till en missuppfattning, då han talade om det motstånd, som egnades saken från den antydda sidan inom Kammaren; ty, för så vidt jag riktigt uppfattat ställningen, har motståndet icke gällt sjelfva saken utan *sättet* för dess genomförande. För så vidt denna sak verkligen är en stor nationel angelägenhet, är jag öfvertygad att ingen finnes, som vill motsätta sig densamma. De betänkligheter, som uttalats, hafva ju utan undantag rigtats mot det sätt, hvarpå man velat anordna eller realisera detta stora nationella företag. Då man under många års tid hört att regeringen, och speciellt Civildepartementet, varit öfverhopadt med en sådan mängd viktiga ärenden, att det länge varit fråga om att på något sätt söka minska dess bördor, så måste jag bekänna att jag tillhör deras antal, som fråga om det kan vara klokt att till Civildepartementets verksamhetsområde foga ännu en uppgift, som måste tillskynda detta departement ännu flera åligganden af icke så litet krånglig beskaffenhet. Jag tror man bör fästa afseende vid denna omständighet. Vidare måste jag fråga, huruvida det kan vara riktigt och klokt att förvandla Sveriges regering till en lånebank och att, genom beredande af tyst förmånsrätt för de ifrågasatta odlingslånen i nu förevarande skala, rubba hela

Om bildande af en lånefond för odling af sanktrakter.
(Forts.)

Om bildande af en lånefond för odling af sanktatrakter.
(Forts.)

vår fastighetskredit? På dessa frågor tror jag mig kunna svara obetingadt nej, utan att därför behöfva misstänkas för brist på patriotism.

Dessutom kanske jag bör instämma med representanten på dalabänken i de farhågor han uttalade därför att man möjligen öfverdrefve de förväntningar, man hyser om den ifrågasatta odlingsfonden. Jag har genomsett handlingarne från den tid, då denna fråga — om än i vida anspråkslösare omfattning — första gången var på tal, och jag kan med anledning deraf äfven med hänsyn till sagda förhoppningar styrka sanningen af predikantens ord, att ingenting är nytt under solen. Redan vid 1815 års urtima riksdag beslöts att bilda en fond för odlingslån; men det var då icke regeringen, som ifrågasattes att utdela och förvalta lånen, utan detta skulle åligga Riksbanken; sedermera öfverflyttades detta uppdrag till Riksgäldskontoret. Jag delar fullkomligt den förste talarens åsigt, att det vore godt om man kunde åt en annan myndighet än just Sveriges regering uppdraga att handhafva denna lånerörelse.

Skulle Stats-Utskottet vilja afgifva förslag till ändring i de punkter, hvaremot jag nu yttrat betänkligheter, skall jag med stor glädje rösta bifall till saken; jag ber därför att få instämma med dem som yrkat återremiss — dock under samma förutsättning som uttalats af representanten från Halland, derest hans förhoppningar i likartade hänseenden skulle komma på skam.

Hans Excellens Herr Statsministern Grefve Posse: Jag beklagar rätt mycket, att jag icke var närvarande i början af det anförande, som en ärad representant på stockholmsbänken afgaf. Jag beklagar det så mycket mera, som jag derigenom helt visst förlorade nöjet att få höra ett noga öfvertänt, formfulländadt föredrag, genomträngdt af humanitet och hänsyn för andras åsikter, sådant som vi alltid äro vana vid att få höra från detta håll. Jag blef emellertid i tillfälle att uppfatta senare delen deraf och hörde, till min stora förundran, att detta Kongl. Maj:ts förslag att öka anslaget för utdikning af vattensjuk jord vore en politisk fråga. Det vågar jag lifligt bestrida. Om det är en politisk fråga, bör ursprunget dertill sökas hos Landtbruksakademien; och denna institution har väl icke kunnat göra sig misstänkt för att drifva politik. Vidare behagade samme talare sammankoppla denna fråga med grundskattefrågan. Jag kan för min del visserligen icke begripa hvad sammanhang mellan dessa båda frågor kan ega rum. Den ärade talaren ansåg likväl lämpligt att varna denna Kammare för att antaga Kongl. Maj:ts förslag, därför att grundskattefrågan ännu vore oafgjord. Det förefaller mig, som om denna sammankoppling af grundskattefrågan och frågan om utdikning af landets mossjord skulle hos denne talare hafva sitt upphof i tanken att, om grundskatterna afskrefves, man icke vidare skulle behöfva odla våra mossar, eller tvärt om kanske. Hvad som egentligen framgick af hans anförande var hufvudsakligen det, att denna fond icke borde öfverlemnas till Kongl. Maj:ts förfogande, utan i stället anförtrons en särskild, af politiska vindkast oberörd förvaltning. Denna tanke är, så vidt jag tror, hos den ärade talaren fullkomligt ny; ty om jag icke allt för illa er-

inrar mig, har just han ganska ofta — jag minnes specielt en gång — här i Kammaren förordat att till Kongl. Maj:ts förvaltning öfverlemna vida större belopp än det nu ifrågavarande, nemligen de millioner, som af Riksdagen anslogos för att utlemnas som lån till enskilda jernvägsföretag. Då ifrågasattes icke att anordna en särskild myndighet att förmedla den utlåningen. Det är, såsom mig synes, ganska stor likhet emellan dessa två lånefrågor: den ena afsedd att öka landets kommunikationsleder, den andra att öka landets produktionsförmåga.

Jag har med tillfredsställelse hört att alla de, som här yttrat sig, erkänt befogenheten af det Kongl. förslaget och önskvärldheten att det ifrågasatta understödet i en eller annan form må beviljas i och för torrläggning af den mängd sankta trakter, som för närvarande ligga ofruktbara i vårt land. Detta har för mig icke kunnat vara någon öfverraskning, ty det är så naturligt och klart, att alla böra vara ense om en sådan uppfattning. Frågan har också egentligen rört sig om de olika sätt, hvarpå detta mål borde främjas, och emot Kongl. Maj:ts förslag i detta hänseende hafva här yppat sig åtskilliga betänkligheter, hvilka dock, till största delen, synas mig vara af mindre vigt och betydelse. Det är endast en af dessa betänkligheter, som jag anser hafva beaktansvärda om också icke fullt antagliga skäl för sig, nemligen den som blifvit framställd beträffande den tysta förmånsrätt, som skulle tillkomma de nu ifrågasatta låneunderstöden. Denna betänklighet har äfven framträtt i Konungens råd; justitieministern har der uttalat den, och den pröfvades naturligtvis af de öfrige rådgifvarne, som åt densamma icke kunde gifva afgörande vigt. Jag vill först och främst erinra Kammaren derom, att förslaget i denna del alldeles icke åsyftar införande af någon *ny* tyst förmånsrätt, utan afser endast den tysta förmånsrätt, som genom Konungs och Riksdags sammanstämande beslut existerat sedan år 1855. Att Riksdagen äfven sedermera har godkänt den grundsats, att för lån, af staten lemnade till understödjande af vattenaftappningsföretag, förmånsrätt skall ega rum framför i fastigheten redan befintliga in-teckningar, derom vittna Riksdagarnes samtliga beslut rörande dels äldre, dels nya anslag till dylika företag, och särskildt har Riksdagen erkänt riktigheten af denna grundsats, då den för icke längre sedan än år 1877 beviljade två millioner kronor som lånebidrag till Hjelmarens sänkning. Vid intet af alla de tillfällen, då Riksdagen beviljat lån för understödjande af vattenaftappningsföretag, har inom Kamrarne uttalats någon betänklighet att ifrågavarande tysta förmånsrätt vore till något men, eller att den kunde störa den allmänna krediten. Erfarenheten torde således hafva öfvertygat Riksdagen derom, att det beslut, som år 1855 fattades, icke varit vådligt eller af beskaffenhet att behöfva ändras.

Hvad nu särskildt beträffar den förmånsrätt, som skulle tillkomma de i den Kongl. propositionen ifrågasatta odlingslånen, så kommer den att vara af mindre betydelse, än den för de äldre lånen af samma slag existerande, emedan den nu förslagna amorteringstiden är omkring hälften så kort som den, hvilken är gällande för så väl det till Hjelmarens sänkning beviljade låneanslaget som de andra lån, med

Om bildande af en lånefond för odling af sankta trakter.
(Forts.)

*Om bildande
af en lånefond
för odling af
sanktrakter.*
(Forts.)

hvilka vattenaftappningsföretag blifvit af staten understödda. Man har invändt att, när nu denna lånerörelse utsträcker så betydligt, att icke mindre än 1,000,000 kronor om året skulle få för ändamålet disponeras, och då meeningen är att med denna utlåning skulle fortsättas åtminstone under fem års tid, så komme utan tvifvel denna tysta förmansrätt att blifva af mycket större betydelse och på många håll medföra ganska stora olägenheter. Det är dock knappast hållbart detta påstående. Mig förefaller att, om en bestämmelse är riktig i sig sjelf, den ovilkorligen icke blir oriktig därför att den tillämpas i större utsträckning, än som ifrån början var afsedt. Har Konung och Riksdag en gång bestämt, att en tyst förmansrätt skall få gälla i fråga om lån af allmänna medel till beredande af utdikningsföretag, så har man från regeringens sida ansett skäl icke förefinnas att föreslå någon förändring härutinnan, i synnerhet som det skulle hafva medfört nästan oöfvervinneliga svårigheter att på annat sätt bereda staten säkerhet för de låneförskott, som staten hädanefter komme att lemna för befrämjande af nyssnämnda ändamål. Det förslag, som framstälts derom, att staten skulle erhålla säkerhet för lånen genom vanlig in-teckning, är i flera afseenden opraktiskt, i synnerhet i det fall, att ett större komplex af särskilda fastigheter ämnade ingå i ett gemensamt utdikningsföretag, emedan detsamma skulle kunna göras om intet blott derigenom att antingen en enda in-teckningshafvare, billigt eller obilligt, vägrade samtycka till postposition af sin in-teckning, eller en enda delegare i företaget hade sin jord så betydligt in-tecknad, att han icke kunde förskaffa den en för statens säkerhet nödvändig relaxation. Det har sagts att, om odlingslånen erhöles en sådan tyst förmansrätt, som Kongl. Maj:t föreslagit, hypoteksföreningarnes säkerhet skulle rubbas, likasom öfrige in-teckningshafvares. Men härvid måste man väl taga i betraktande, att det belopp, hvarmed en egendom sålunda komme att graveras utöfver in-teckningarnes sammanlagda belopp, motsvarades af en i egendomen nedlagd förbättring, ja, att den icke blott motsvarades deraf, utan att denna förbättring öfverstege det belopp, som den tysta förmansrätten afsåge. Ty, när lånen icke beviljades till högre belopp än som motsvarade sjelfva utdiknings- och torrlägningskostnaden, så måste jordegaren af egna medel bekosta odlingen. Jorden komme således att blifva både utdikad, torrlagd och odlad, och den förbättring, som den derigenom erhöles, motsvarades följaktligen af ett större belopp än det, som jordegaren erhölet af staten i lån för endast utdikningen och torrläggningen. Det synes mig således icke innebära någon obillighet mot förutvarande in-teckningshafvare, att de få framför sig inrymd en förmansrätt, hvars värde dock understiger värdet af den på jorden nedlagda förbättringen. Vidare får man icke förbise, att denna förmansrätt inträder först efter det hela arbetet blifvit fullbordadt; in-till dess består statens säkerhet i särskild borgen eller annan garanti, som af vederbörande myndighet blifvit pröfvad och godkänd, så att anteckningen i jordeboken icke eger rum förr än arbetet är färdigt.

Då jag är förvissad, att alla villigt erkänna behovet af den åtgärd, som af Kongl. Maj:t här är föreslagen — enär det väl näppe-ligen är antagligt, att med uteslutande enskildt kapital kan i den när-

maste framtiden åstadkommas odling af de omätliga egovidder, som i vårt land erbjuda sig till torrläggning, Kongl. Maj:ts af Utskottet obetydligt modifierade förslag skall vinna Riksdagens bifall. Riksdagen har ju alltid vägen öppen att framdeles, om erfarenheten dertill föranleder, vidtaga de förändringar i fråga om vilkoren, som kunnat visa sig af behöfvat påkallade, ja, om så pröfvas lämpligt, helt och hållet inhibera all vidare utlåning för detta ändamål.

Om bildande af en lånefond för odling af sanktrakter (Forts.)

Herr Hedin: Då Hans Excellens Herr Statsministern har behagat göra mig den lika oväntade som utsökta äran att beklaga, att Hans Excellens icke var i tillfälle att åhöra första delen af mitt anförande, kan det väl icke innebära någon förmätenhet från min sida, om äfven jag beklagar detsamma. Jag beklagar det för min skull, för Kammarens och i någon mån äfven för Hans Excellens' egen skull. Om nemligen Hans Excellens hade hört hvad jag i början af mitt anförande yttrade, hade Hans Excellens helt säkert varit i tillfälle att anföras något mera *i sak*, än som nu skett, emot hvad jag sagt, och utan tvifvel skulle Hans Excellens då funnit sig manad att upplysa mig, Kammaren och i all synnerhet landet, som lyssnar till hans röst, om Hans Excellens helt och hållet frångått den åsigt, Hans Excellens år 1869 från en annan plats i Kammaren uttalade, att det icke vore med god ordning öfverensstämmande att bilda särskilda fonder för särskilda ändamål. Visserligen har jag anledning att förmoda, att Hans Excellens beträffande den då i fråga varande handels- och sjöfartsfonden frångått denna sin år 1869 uttalade åsigt och såsom minister, åtminstone vid ett visst gifvet tillfälle, funnit särdeles lämpligt, att *denna* fond står till Kongl. Maj:ts förfogande i stället för att, såsom Hans Excellens förut påyrkat, indragas till statsverket; men det skulle hafva varit intressant att få upplysning, huruvida denna ändring i åsigt inskränker sig endast till handels- och sjöfartsfonden, eller om den sträcker sig till hela den princip om olämpligheten af att bilda särskilda fonder för särskilda ändamål, som Hans Excellens i sin egenskap af ordförande i Stats-Utskottet uttalat.

Hans Excellens Herr Statsministern har behagat säga, att jag skulle hafva yttrat, att frågan om odlingsfonden vore en politisk fråga. Nej, Ers Excellens, detta har jag icke sagt; jag har sagt, att under kommande vexlande partiregeringar denna fond kan komma att användas på ett sätt, som icke står i öfverensstämmelse med det syfte, för hvilket fonden bildats.

Hans Excellens yttrade vidare, att jag skulle hafva sammankopplat denna fråga med grundskattefrågan. Nej, jag har hemställt till Andra Kammarens majoritet att taga i öfvervägande, huruvida inför landets granskande och dömande opinion ögonblicket kunde anses lämpligt att, på samma gång man bereder sig att besluta grundskatternas afskrifning, nu äfven fatta ett beslut sådant som regeringen och Utskottet här föreslagit. Men sammankopplingen af frågorna, det är icke jag som gjort den, men väl den eller de som föranledt, att denna fråga kommit inför Riksdagen i den tidpunkt som skett.

Om bildande
af en lånefond
för odling af
sanka trakter.
(Forts.)

Hans Excellens anmärkte äfven, att jag som nu påyrkat, att handhafvandet af den nu ifrågasatta lånerörelsen borde öfverlemnas icke åt regeringen, utan åt någon fristående institution, dock biträdt beslutet om att åt regeringen anförtro fördelningen af låneunderstöden till enskilda jernvägsanläggningar. Ja, jag har deltagit i det första beslutet i den riktningen och jemväl i flere efterföljande. Men dervid ber jag dock att få erinra, för det första, att jag icke tänkt mig att derigenom skulle, på sätt regeringens mening synes vara i fråga om odlingsfonden, tillskapas en lånerörelse att snart sagdt för all framtid bedrivas af regeringen.

Jag har föreställt mig, att statens understödjande af enskilda jernvägsföretag här i landet egentligen vore af en tillfällig och öfvergående natur. Vidare ber jag att få tillägga, att det finnes någon skilnad, och denna *icke blott kronologisk*, emellan den nuvarande tidpunkten och den, då Riksdagen första gången beslöt att, för att sjelf blifva befriad från bekymmer, lägga i Kongl. Maj:ts hand att fördela understöden åt enskilda jernvägar. Jag har väl på allra sista tiden fått någon anledning att blifva rubbad i mina åsikter om lämpligheten af denna åtgärd, som vidtogs i början af 1870-talet, men till dess jag fått flera anledningar, som styrka mina tvifvel, torde jag fortfarande med min röst understödja den åsikten, att Kongl. Maj:t fortfarande bör disponera dessa medel.

Hans Excellens Herr Statsministern Grefve Posse: Ingen kan villigare än jag erkänna det lämpliga, det gagnande deruti, att ledamöter af Riksdagens Kamrar framställa direkta frågor till regeringens medlemmar. Detta likväl under förutsättning att det sker, då det behöfves, och icke i oträngdt mål.

I detta fall, då en representant på stockholmsbänken behagat fråga, om jag nu mera vill bilda särskilda fonder, så hänvisar jag honom till det statsrådsprotokoll, deruti jag tillstyrkt Kongl. Maj:t att för Riksdagen framlägga förslag till bildande af den fond, hvarom här är fråga. Det måtte således vara klart, att jag vill framgång åt förslaget, eftersom jag tillstyrkt detsamma. Det kan väl ingen betvifla. Derför anser jag att frågan, såsom onödig, icke påkallar vidare svar.

Herr Hedin: Jag måste ännu en gång berigtiga ett origtigt citat. Jag har alldeles icke framställt någon fråga, utan jag har sagt att, om Hans Excellens Herr Statsministern varit närvarande under förra delen af mitt anförande, han sannolikt skulle hafva upplyst Kamraren om, hur det förhölle sig med hans åsikter angående bildande af fonder. Jag vill blott tillägga, att jag af Hans Excellens Herr Statsministern icke behöfver erhålla några upplysningar om formen för interpellationsrättens tillämpning.

Öfverläggningen beträffande Utskottets förslag under litt. A.) förklarades slutad. Herr Talmannen gaf propositioner, enligt de gjorda yrkandena, dels på bifall till nämnda förslag, dels på afslag derå,

dels ock på återremiss; och fann Herr Talmannen propositionen på bifall vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan till kontraproposition antagits yrkandet på afslag, en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs: *Om bildande af en länefond för odling af sanktrakter.* (Forts.)

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 1:sta punkten litt. A af Utlåtandet N:o 41 röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Utskottets förevarande hemställan.

Omröstningen försiggick och visade 107 ja mot 74 nej; varande alltså Utskottets hemställan bifallen.

Den vidare föredragningen af Stats-Utskottets förevarande utlåtande uppsköts till kl. 7 e. m., då detta sammanträde, enligt derom utfärdadt anslag, komme att fortsättas; och åtskildes Kammarens ledamöter kl. 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.
